

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Fenomén Harry Potter jako předmět zájmu sociálního pedagoga

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Michal Vavřík

Vypracovala:
Martina Frýbová

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Fenomén Harry Potter jako předmět zájmu sociálního pedagoga zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 21.4.2010

Frybová Martina

Poděkování

Děkuji Mgr. Michalovi Vavříkovi za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytl pro zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině za morální podporu a trpělivost.

Obsah

I.	Úvod	5
II.	Teoretická část	
1.	Televize, internet – média, která děti odvádí od čtení knih.....	8
2.	Sociologický výzkum Jak čtou české děti.....	13
3.	Popis obsahu jednotlivých dílů knih – základní dějová linie.....	15
4.	Zaměření na hlavní postavy knih, analýza jejich hodnot a názorů, charakteru.....	18
5.	Analýza rozdělení postav na kladné a záporné.....	24
6.	Vytvoření hypotéz.....	26
III.	Praktická část	
1.	Základní popis, použité metody a cíle průzkumu.....	27
1.1	Operacionalizace hypotéz.....	28
1.2	Pilotní studie.....	29
1.3	Popis výzkumného vzorku.....	31
1.4	Použité metody.....	32
2.	Empirické šetření	
2.1	Výsledky dotazníkového šetření.....	33
2.2	Shrnutí.....	47
	Závěr	48
	Resumé.....	51
	Anotace.....	52
	Použitá literatura.....	53
	Přílohy.....	54

I. Úvod

Série knih o Harrym Potterovi od autorky J. K. Rowlingové se stala bezesporu bestsellerem v dětské fantasy literatuře. Romány plné neuvěřitelných kouzel a záhadných dobrodružství zlákaly ke čtení nejen milióny dětí, ale také dospělých. Je zajímavé, že zrovna tato kniha vyvolala tak silnou vlnu emocionálních reakcí a vrátila ke čtení masy lidí, což jistě vítají všichni sociální pedagogové, kterým není lhostejné, čím bude v dnešní době masmédií ovlivňován psychický vývoj mladé generace. Masmédia sice obohacují život, rozšiřují jedinci obzory a umožní mu vidět zážitky z celého světa, zároveň ale zákonitě vedou k určité přesycenosti podněty a tím přispívají k pasivnímu a konzumnímu životnímu stylu. Čtení knih naproti tomu v dětech vzbuzuje představivost a dává jim lepší vzdělanostní potenciál, než pasivní sledování masmédií všeobecně. Proto můžeme zvýšený zájem o čtení knih díky příběhu kouzelnického učně Harryho Pottera jen přivítat.

Autorku tohoto díla lze bezpochyby považovat za výbornou vypravěčku. Hned z prvních stránek člověk získává pocit, že tento příběh se bude číst opravdu dobře. Knížky mají od začátku dobrý spád, jsou čtivé a zajímavé a většina čtenářů přiznává, že jakmile začali číst jakýkoliv díl, nepřestali, dokud se neocitli na jeho poslední stránce. Výborný překlad oficiální verze zajistili překladatelé Pavel a Vladimír Medkovi. Za zvláště přínosné mohou být považovány překladateli vymyšlené novotvary s krásnými názvy. Jako příklad můžeme uvést slova „zlatonka, famfrpál“, která obohatila slovník dnešních dětí.

Hlavním přínosem těchto knih je, že dokáží neotřele a vynalézavě pracovat i s tradičními tématy a náměty. Zajímavý a do detailu propracovaný je průnik dvou světů: kouzelnického a „mudlovského“. Zatímco právě obyčejní lidé (mudlové) nemají o světě kouzelníků žádné informace, kouzelníci žijí v jakési poklidné koexistenci se světem obyčejných lidí. Příkladem může být téma osamělého sirotka, který ač v jednom světě je brán jako bezvýznamný hošík a ubožák, ve světě lidí nic neznamenající, v druhém světě je považován za celebrity, v říši čar a kouzel je úspěšný a teprve tam může naplnit své sny a jeho škola čar a kouzel se mu stane pravým domovem, ve kterém poprvé v životě najde opravdové přátele. Právě přátelství Harryho s Ronem a Hermionou je jedním z hlavních prvků celého příběhu. Harry není v ději veden jako typicky kladný hrdina, který všechny nástrahy zvládne sám, nýbrž je vždy odkázán na pomoc přátel a to jej činí lidštějším.

Dalším příkladem v oblíbenosti tématu je zřejmá satira na školství všeobecně. V knihách postřehneme řadu drobných a kritických postřehů, s kterými se mohou děti ztotožnit. V knihách jsou umně vyvedeny karikatury různých druhů učitelů, které si děti mohou přiřadit a tím se zasmát těm, u kterých si to ve skutečnosti nemohou vůbec dovolit. Vše je ale napsáno s vtípem a nadhledem, který knihy odlehčuje a přibližuje svým čtenářům.

„Otočil se k mourovaté kočce a chtěl se na ni usmát, ale nebyla tam už. Místo na kočku se usmíval na dost přísně vyhlížející ženu, která měla na nose hranaté brýle přesně téhož tvaru jako skvrny, jež zdobily kočku kolem očí. Měla na sobě také plášť, ale smaragdově zelený, a černé vlasy stažené do tuhého uzlu.“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str. 15)

„Rozhodně nejnudnější ze všech předmětů byly dějiny čar a kouzel, jediný předmět, na který měli ducha. Profesor Binns byl už opravdu velice starý; jednou usnul před krbem ve sborovně, a když příštího dne ráno vstal a šel na hodinu, své tělo tam nechal. Profesor Binns jednotvárně mumlal a žáci si zapisovali jména a data, ovšem Emerich Zlý a Uric Podivný se jim pořád pletli dohromady.

Profesor Kratiknot, který je měl učit kouzelné formule, byl maličký hubený kouzelník, který se vždycky musel postavit na hromádku knih, aby viděl přes stůl.

Profesorka McGonagallová byla zase úplně jiná. Harry měl úplnou pravdu, když si říkal, že by nebylo dobré dostat se s ní do sporu. Byla přísná a chytrá, a sotva se při její první hodině posadili, řekla jim svoje.“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str. 127)

„Profesor Quirrell ve svém ztřeštěném turbanu hovořil s nějakým učitelem s mastnými černými vlasy, hákovitým nosem a nažloutlou pleť.Během hostiny na zahájení školního roku Harry postřehl, že se profesoru Snapeovi nezamlouvá. Na konci první hodiny lektvarů zjistil, že se mýlil: ne že by se mu nezamlouval – profesor Snape ho prostě nenáviděl.“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str. 120,129)

Ze všech stran se mluví o tom, že dnešní děti čtou pořád méně. Podle sociologického výzkumu: Jak čtou české děti? (2003) je patrné, že třicet procent dětí nečte skoro vůbec. Přitom čtení knih je mimořádně důležité. Četba u dětí podporuje představivost a významně rozšiřuje slovní zásobu. Především je ale kniha mostem ke kvalitnímu vzdělání. Kdo se v dětství nenaučil pravidelně číst, má pak v dospělosti problémy s porozuměním psanému textu, ale i obrovskému množství informací, které ho denně zahlcují. Kdo se naučí pravidelně číst, zvyšuje si svůj vzdělanostní potenciál a dokáže pak daleko lépe oddělovat z velkého množství informací ty důležité, od méně

podstatných. Podle výše uvedeného výzkumu je patrné, že děti čtou čím dál méně pro své potěšení. Pokud čtou, je to z velké části povinná literatura zadaná ve škole, popřípadě informace z internetu pro potřeby školních aktivit. Málokteré dítě si dnes dokáže udělat výpisky podle skutečné četby. Špatné vyjadřování je pak jen jedním z mnoha důsledků toho, že děti málo čtou. Proto můžeme takzvanou potterománii jen uvítat. Děti tyto příběhy zbožňují a neváhají dobrovolně trávit několik hodin denně nad čtením zajímavých příběhů, které podporují jejich dětskou fantazii a skrytě je vzdělávají a zdokonalují ve čtení.

V teoretické části bakalářské práce se chci zaměřit na obsah sedmi dílů knih o čarodějnickém učni. Sledovat dějovou linii příběhu. Cílem bakalářské práce je zmapovat problém dnešní mladé generace, o které se říká, že málo čte. Podle počtu prodaných výtisků knih o Harry Potterovi a frontami před knihkupectvími v době vydávání jednotlivých dílů se dá usuzovat na pravý opak. Dalším cílem mé bakalářské práce je zmapovat charakter jednotlivých postav, zda je vše naznačeno již v prvním dílu, nebo lze vysledovat nějaký vývoj při čtení dalších dílů.

V praktické části bakalářské práce budou ověřovány hypotézy, které byly formulovány na základě poznatků v teoretické části bakalářské práce. Úkolem výzkumné části bude provést průzkum pomocí dotazníkového šetření, který následně potvrdí nebo vyvrátí platnost daných hypotéz.

II. Teoretická část

1. Televize, internet – média, která děti odvádí od čtení knih

Děti dnes žijí ve světě, který je ze všech stran obklopuje zábavou a médii. Ať už je to každodenní sledování televizních pořadů, či práce na počítači nebo zjišťování informací na internetu. Děti dnes vnímají televizi, počítač, mobilní telefon jako přirozenou součást svého života. Většinu dnešních technických vymožeností ovládají lépe než jejich rodiče. Kniha se tak ocitá v konkurenčním prostředí, v kterém svádí nerovný boj a nemá šanci na úspěch.

„Žijeme v době masmédií, vstoupila do života každého z nás, provázejí nás doslova na každém kroku, ovlivňují celou společnost. Jsou významným zdrojem informací, ale i sugestivním nástrojem dezinformací. Mohou být člověku přítelem, ale i záludným nepřitelem. Masová média (především televize a internet) a nezodpovědnost některých tvůrců jejich programů ohrožují postoje a chování dnešní mladé generace (ale nejen ji). Všichni si uvědomujeme, že v současné době dochází k masivní devalvaci hodnot a ke ztrátě mravní zodpovědnosti. Avšak méně si už uvědomujeme, že jsme též svědky otupování a deformování estetického cítění a vkusu. Tomu ale nevěnujeme takovou pozornost, protože absence vkusu nepostihuje společnost materiálně a ekonomicky (tedy viditelně a citelně) tak jako absence morálních zábrán. Nemravné jednání pobuřuje většinu z nás vždy více než počínání nevkusné.“ (Kraus, 2009, str. 47)

Mezi média, která děti odvádí od čtení knih můžeme počítat i kino. Návštěva filmových představení je pro dnešní děti úplnou samozřejmostí. Děti láká možnost shlédnout daný příběh, ať již v kině či na DVD nosiči, jakožto alternativu ke zdoluhavému čtení příběhu. Jako argument hovořící pro film může být uvedena možnost šetření času, zajímavost a pestrost filmových scén, která po dětech nevyžaduje přílišné zapojení fantazie, diváci mají vše již dané a mohou se plně soustředit na příběh. Díky tomu mnoho dětí preferuje návštěvu kina před čtením knihy. Fenomén Harry Potter jistě zvedne frekvenci pravidelného čtení, ale otázkou je, zda opravdu v takové míře, že se děti raději dozví děj příběhu z knihy než z filmového plátna.

Televize se dnes vyskytuje ve valné většině českých domácností. Začíná být trendem, že dítě má vlastní televizi ve svém dětském pokoji. Je potom obtížné hlídat a popřípadě regulovat množství času, které dítě denně stráví u televize. Dalším

znepokojujícím fenoménem je, že velká část rodinných aktivit se odehrává před televizní obrazovkou. V mnoha domácnostech se televize stala jediným zdrojem zábavy a rodina se nedokáže zabavit jinou aktivitou, než je pasivní sledování nekvalitních a mnohdy i hloupých seriálů, které zkreslují realitu do mlžných obrysů a z těchto obrazů si malé dítě těžko bude utvářet zdravý a rozumný pohled na svět. Navíc pasivní sledování pořadů v televizi nevyžaduje po divákovi jakékoliv přemýšlení a tím pádem v něm ubíjí aktivitu.

Podle sociologického výzkumu: Jak čtou české děti? (2003) je celá rodina dívající se na televizi relativně častou záležitostí, vzhledem k tomu, že většina populace televizi sleduje pravidelně. V polovině rodin se k televizi sesednou všichni alespoň na chvíli, v pětině domácností je to denně několik hodin! Dalším špatným, ale častým návykem je, že televize bývá celý den zapnuta jako jakási kulisa, jen aby byl vytvořen pocit domácnosti. V těchto domácnostech, kde je televize zapnutá, aniž by ji někdo sledoval, najdeme méně pravidelných dětských čtenářů. Toto prostředí je totiž vnímáno jako méně stimulující ke čtení, jelikož značně redukuje spektrum možných domácích aktivit.

Je proto důležité dát dětem mantinely ve sledování televizních pořadů a vymezit jim přesný čas, který u televizní obrazovky stráví. Díky tomu může dítě rozvíjet jiné aktivity, mezi které určitě patří čtení knih. Důležitým předpokladem ale je, že sami rodiče si dokážou určit ony mantinely a neskloznu k nudnému a ubíjejícímu sledování zbytečností na televizní obrazovce. Neomezené sledování televize omezuje vzdělanost dětí a působí proti individuálnímu rozvoji dítěte.

Stejně jako televize, tak i počítače se v dnešní době staly běžnou nutností ve vybavení domácností. Děti je berou jako běžnou součást svého života. Často bývá uváděn názor, že počítač, popřípadě internet je pro dětskou četbu stejně nevhodný jako televize, ale opak je pravdou. Podle sociologického výzkumu Jak čtou české děti (2003) můžeme dokonce tvrdit, že vztah dítě – počítač má na čtení knih vliv pozitivní. Obě tato média se v životě dětí navzájem doplňují a provázejí. Pokud by někdo poukazoval na to, že dítě bude číst knihu na počítači, je rovněž prokázáno, že každý si dotyčnou a potřebnou informaci, popřípadě knihu z internetu vytiskne, a až potom ji začne číst. Podle zjištěných informací ve výše zmíněném sociologickém výzkumu jsou lepšími čtenáři děti, které mají lepší přístup k počítačům a umí s nimi pracovat. Kumulují tak schopnosti pracovat s textem a informacemi v různých podobách. Tyto děti jsou zároveň snadněji vzdělavatelné.

Počítač nabízí dětem interaktivní zábavu i možnost snadného získávání informací na internetu. Mezi nejčastější úkony na počítači patří hraní různých her, vytváření úkolů do školy, vyhledávání informací potřebných pro školní výuku na internetu. U dětí, které často pracují s počítačem, je velmi pravděpodobné, že také často čtou, přečtou více knih a čtení je baví. Navíc se u dětí, které více čtou a lépe se orientují v prostředí médií, lépe vyvíjí funkční gramotnost, která je velice důležitá pro jejich budoucí orientaci v každodenním životě.

Uvádím zde pro příklad hlavní poznatky z českého výzkumu, Jak čtou české děti: „Úroveň českého čtenářství je dobrá. Polovina dětí čte pravidelně, polovinu dětí baví čtení. Tři čtvrtiny dětí přečtou alespoň jednu knihu za měsíc.

Zkoumaná dětská populace je ze čtvrtiny tvořena dětmi, které nemají osvojené téměř žádné čtenářské návyky. V současné společnosti je schopnost pracovat s textem zcela nezbytná pro základní orientaci ve světě. Je proto důležité se věnovat dětem, které čtenářské návyky osvojené nemají. Dítě, které ve sledovaném věku nečte, pravděpodobně není ani příliš dobrým čtenářem z hlediska základní schopnosti porozumět čtenému, protože má málo příležitostí si tuto schopnost rozvíjet.

Nejsilnějším aktérem v oblasti čtenářství dítěte v pozitivním i negativním smyslu je rodina. Komunikačně silné čtenářské rodinné prostředí vede dítě ke knize. Součástí rodinných charakteristik zvyšujících pravděpodobnost dětského čtenářství jsou jednoznačně některé kvality: celkové rodinné klima, čtenářské zázemí v rodině a její schopnost otevřít se dětskému světu, dát mu prostor v životě rodiny. V těchto schopnostech, významných pro čtenářství dětí, se realizuje především vyšší vzdělanostní, profesní i finanční pozice rodičů. Rodina má výrazně větší vliv na čtení dětí než škola.

Část škol, pokud jde o čtení, dnes víceméně reprodukuje to, co dítě získá v rodině. Tyto školy nevyužívají možnosti, které mají k dispozici k tomu, aby nahradily rodinné čtenářské zázemí v případě, že dítěti chybí. Výzkum však ukazuje, že pokud škola vytěží z dostupných prostředků, může rodinné nedostatky alespoň z části suplovat.

Rodina může výrazně stimulovat volnočasové aktivity dítěte. Pokud má dítě strukturovaný organizovaný volný čas, tráví jej také kreativními a vzdělávacími aktivitami, častěji nachází cestu ke knize. Pasivita ve volném čase dětí je silně spojena s dětmi – ne-čtenáři.

Důležitou roli při utváření čtenářských návyků hraje škola. U dětí, které nemají kvalitní rodinné čtenářské zázemí, je škola hlavním aktérem v této oblasti. Škola má své

samostatné místo v práci s dětmi v oblasti čtení, ačkoli kumulace působení rodiny a školy je jistě neefektivnější.

Pokud se škola věnuje vytváření čtenářských návyků, úkolování dětí čtením, povídáním či psaním o čtených knihách, pak se to jednoznačně pozitivně odráží ve zvýšené míře čtení u těchto dětí. Motivace dětí doporučenou či povinnou četbou pozitivně formuje čtenářské zájmy dětí. Je nemalé procento škol, které takto s četbou nepracují. Jde o školy, které lze z hlediska efektu na čtení označit za zaostalé.

Stále zůstává velké množství dětí bez jakéhokoli doporučení v oblasti četby, jak ze strany rodičů, tak ze strany školy.

Školy mohou na čtenářství dětí jednoznačně získat, protože pravidelnými čtenáři jsou děti, které škola i výuka baví a mají nadprůměrné známky. Práci s dětskou četbou škola zlepšuje svou výkonnost a zvyšuje své šance na práci s pozitivně motivovanými žáky.

Čtenářství a se čtenářstvím spjaté prvky vzdělanosti jsou častější u studentů víceletých gymnázií. Mezi základními školami jsou z hlediska čtenářství citelné rozdíly. Školy, které nevěnují čtenářství dětí patřičnou pozornost, chápou vzdělávání více jako jednosměrný proces.

Knihy se v současné době ocitá v multimediálním prostředí. Konkurence ostatních médií je důležitým faktorem, který ovlivňuje postoje dětí ke knize.

Prvním z médií je televize. Televizi sleduje každé dítě. Knihu pak bere do ruky většinou to, které je schopno, ať již samo či za pomoci rodičů, regulovat čas trávený u televize. Neregulované sledování televize vede k absenci knihy ve volném čase dítěte, a to mimo jiné v důsledku potlačení čtenářství i u rodičů. Televize má na čtenářství dětí přímý i nepřímý (skrže rodiče) negativní vliv.

Počítače jsou běžnou součástí života dnešních dětí. Většina dětí s nimi velice často pracuje. Schopnost práce s počítačem, byť i ve formě zábavy, znamená schopnost dítěte pracovat se specifickým typem informací. Práce s počítačem a čtení knih se vzájemně pozitivně ovlivňují, nikoli naopak. Počítačová gramotnost patrně rychle roste a v současnosti jde již více o to, jak počítače do výuky zapojit, než jak učit základům zacházení s počítačem, které jsou dnes pro děti běžnou znalostí. Četba, internet a práce s počítači se vzájemně podporují.“ (Gabal, Václavíková Helšusová, 2003, str.51-52)

Podle L. Lederbuchové a jejího výzkumu Čtenáři, anebo diváci?, který provedla v letech 1994 a 2004 je patrné, že při volbě mezi četbou knihy a shlédnutím filmu na literární motivy dávala většina respondentů přednost shlédnutí filmu.

„Volba mezi četbou knihy a filmem na literární motivy celkově dopadla takto: v r. 2004 preferuje knihu méně než polovina respondentů, tzn., že film na literární motivy by místo četby volila většina. Jako nejčastější důvod volby knihy čtenáři uváděli snadnou možnost návratu opakovaným čtením k místu, kterému dobře neporozuměli, nebo které se jim líbilo. Ti, kteří dávají přednost filmu, uvedli jako nejčastější důvod větší zážitek přímého smyslového vnímání – raději vše vidí a slyší.“ (Lederbuchová, 2005, str.99)

„Dále tyto výsledky ukazují, že trvale snížená úroveň čtenářské kompetence formuje čtenářský postoj a není pro četbu motivační. Dítě, které četba neuspokojuje, protože nezvládá základní pravidla komunikace s textem, je už v deseti letech potenciálním nečtenářem. Výsledek zjištění nelze vidět jen celkově jako primární oblibu či neoblibu literatury, ale determinuje ho kvalita jednotlivých čtenářských aktivit a potřeb. Výzkum potvrdil, že četba časopisů nahrazující četbu beletrie, film nahrazující četbu, preference krátkých úseků textu při četbě a neochota o četbě mluvit jsou ukazateli počínajícího nečtenářství. Jsou-li tyto potřeby retardovaného čtenářství v souladu, umrtvují nejen rozvoj čtenářství, ale potřebu číst uměleckou literaturu vůbec.“ (Lederbuchová, 2005, str.98)

Zajímavé srovnání nabízí kniha Čteme? Od Jiřího Trávnička, která nám názorně ukazuje na vztah kniha – čtenářství – vzdělání.

„Konkrétně to znamená, že čtenářem je spíše někdo, kdo pracuje duševně, spíše s vyšším vzděláním (maturita a výše), spíše žena, spíše ten, kdo chodí do knihovny, kdo má doma spíše větší knihovnu, kdo sleduje televizi spíše méně, stejně tak i rozhlas, kdo také chalupaří a zahrádkaří spíše méně, kdo navštěvuje kulturní akce spíše více, kdo byl ke knize přiveden spíše pod vlivem rodiny a kdo vykazuje spíše větší souvislost čtení se zaměstnáním.

Nečtenářem je pak spíše někdo, kdo pracuje fyzicky, spíše s nižším vzděláním, spíše muž, spíše ten, kdo nechodí do knihovny, kdo má doma spíše menší knihovnu, kdo sleduje televizi spíše více, stejně tak i rozhlas, kdo také chalupaří a zahrádkaří spíše více, kdo navštěvuje kulturní akce spíše méně, kdo se ke knize přivedl spíše sám a kdo vykazuje spíše menší souvislost čtení se zaměstnáním.“(Trávniček, 2008, str.159)

2. Sociologický výzkum Jak čtou české děti

Sociologický výzkum *Jak čtou české děti?* se věnuje důležitým otázkám, které jsou spojeny se vznikem a podporou dětského čtenářství jak v rodinném, tak školním prostředí. Tento výzkum byl realizován v prosinci roku 2002 na reprezentativním vzorku 1092 dětí ve věku 10-14 let. Tento výzkum se zaměřuje na základní charakteristiky dětského čtenářství, za které můžeme považovat hlavně frekvenci čtení knihy, počet přečtených knih a v neposlední řadě také oblibu čtení. Dalším důležitým faktorem zkoumaným v této studii je charakteristika rodinného prostředí, které může dítě pozitivně stimulovat ve čtení, ale zároveň může vést k tomu, že dítě není ke čtení dostatečně motivováno a tudíž u něj k pravidelnému čtení nedochází.

Studie se rovněž zaměřuje na vliv školního prostředí, na schopnost motivace školy vedoucí k pravidelnému čtení u dětí. Poukazuje také na nedostatky, které se ve školním prostředí objevují. Samostatná kapitola je věnována také problematice médií a jejich vztahu ke čtení dětí ve volném čase.

Cílem této studie bylo zaměřit se na čtení knih u dětí. Otázkou bylo, zda dnešní děti ještě vůbec čtou v době multimediální kultury, která dětem nabízí mnoho jiné zábavy v podobě počítačových her a jiné vizuální a interaktivní zábavy. Cílem studie bylo zjistit, pokud děti čtou, tak jaké důvody je vedou k tomu, že po knížce sáhnou, a jaký typ literatury vlastně děti preferují. Dalším důvodem byla otázka, které děti, s jakými charakteristikami čtou, co je k tomu vede, a které naopak nečtou, respektive, které charakteristiky dítěte jsou spojeny s vytvořením čtenářských návyků a které naopak. Důležitou otázkou, kterou se tato studie zabývá je to, jaký podíl má ve vytváření a podpoře dětského čtenářství i v jeho diferenciaci rodina a jaký škola. Posledním důležitým tématem tohoto výzkumu bylo zkoumání možností, co a jak lze ve prospěch dětského čtenářství dělat, co může udělat rodina a co může naopak udělat škola pro to, aby v dítěti vzbudila touhu po pravidelném čtení knih.

Hlavními tématickými okruhy, kterými se tato studie zabývala jsou:

- čtenářské zájmy a návyky dětí ve věku 10-14 let (zda, jak často a co děti čtou)
- volnočasové aktivity, které tvoří kontext dětského čtení
- pozice školy a rodiny ve vytváření čtenářských zájmů a návyků
- kniha v multimediálním dětském světě (televize, počítač, internet)
- role knihoven v podpoře dětského čtenářství

Tato studie je zaměřena čistě ze sociologického hlediska, ponechává proto z větší části stranou psychologické, emocionální a kvalitativní roviny četby. Emocionální rovina četby je redukována na otázku , zda čtení knížek děti baví.

Z výsledků provedené studie se můžeme dozvědět, že mezi nejoblíbenější žánr, který děti čtou patří dobrodružná literatura a fantasy.

„Jednoznačně nejoblíbenějším titulem, jak ukazuje i knižní trh, jsou knihy o Harry Potterovi. V tomto dílčím ohledu je patrné, že české děti reagují obdobně jako děti v jiných zemích. Knihy o Harry Potterovi uvedlo mezi svými nejoblíbenějšími celkem 27% dětí. 6% uvedlo knihu Pán Prstenů, 4% Babičku od B. Němcové. Řada dalších knih se pohybovala na rozhraní 1-2% - Lovci mamutů, Staré pověsti české, Rychlé šípy, Pohádky (B. Němcová), Robinson Crusoe, Děti z Bullerbynu, Metráček, Dva roky prázdnin, Bylo nás pět, Pipi dlouhá punčocha, Broučci, Správná pětka, Honzíkova cesta, Ferda mravenec. Ve výsledku děti jmenovaly přes 500 titulů.“ (Gabal, Václavíková Helšusová, 2003, str. 14)

„Studie přináší několik podstatných zjištění o pozitivních souvislostech dětského čtenářství se vzděláním dětí a identifikuje některé významné možnosti zvýšení výkonnosti základních škol z tohoto hlediska.“ (Gabal, Václavíková Helšusová, 2003, str. 2)

3. Popis obsahu jednotlivých dílů knih– základní dějová linie

Série příběhů o Harrym Potterovi obsahuje sedm dílů:

Harry Potter a Kámen mudrců

Harry Potter a Tajemná komnata

Harry Potter a vězeň z Azkabanu

Harry Potter a Ohnivý pohár

Harry Potter a Fénixův řád

Harry Potter a princ dvojí krve

Harry Potter a Relikvie smrti

„Nejzajímavější na románech J.K. Rowlingové o Harrym Potterovi je to, jak poutavě zobrazila svět kouzel, který se sice od našeho normálního, neboli mudlovského světa liší, ale přesto se s ním prolíná. Ovšem ať už jsou kouzla pro čtivost a spád příběhu sebedůležitější, pro jeho filozofii jsou podružná. Svět kouzel je Harryho každodenní realitou, a přece mají lidé v něm spoustu náročných problémů stejně jako lidé v našem světě – ba mohou jich mít ještě daleko víc. A tyto problémy neřeší mávnutím kouzelné hůlky, ale spíš pomocí inteligence, plánování, odvahy, odhodlání, vytrvalosti, vynalézavosti, věrnosti, přátelství a mnoha dalších kvalit, které velcí filozofové nazývali ctnostmi. Kouzla jsou pro ně jen jedním z mnoha nástrojů k řešení problémů. Ale nástroje samy o sobě nic nezmohou – musí je používat lidé a míra jejich účinnosti při řešení těžkostí závisí výhradně na vlastnostech člověka, který je používá. Rowlingová nechtěla v knihách o Harrym Potterovi propagovat důležitost kouzel v životě jejich hrdinů, ale spíš ukázat kouzelnou důležitost klasických ctností, a to nejen v jejich životech, ale v životech nás všech.“ (Morris, 2009, str.30)

Zatímco úvodní díly řady knih byly určeny hlavně mladším dětem a podle toho je znát, že tyto díly v sobě mají nádech pohádky, další díly se stávaly stále více temněji a hororovějšími. Byl to sice záměr autorky, aby děti četli knihy o Harrym postupně a zároveň s ním dospívali, ale dnes je dána jakási pochybnost o vhodnosti četby těchto knih malými dětmi, které si můžou celou sérii přečíst najednou, a tím se vystavit působení hororových scén a smrti Harryho přátel.

Děj série knih se odehrává v nedávné minulosti. Jde o fantasy příběh, ale na rozdíl od klasických fantasy děl, která se odehrávají jakoby ve středověku, se tento děj

odvívá v současné Velké Británii. Jde sice o nedávnou minulost, ale v jakémisi paralelním světě. Příběh začíná v červenci roku 1991 a pokračuje školním rokem 1991/1992 ve Velké Británii na věhlasné škole čar a kouzel v Bradavicích. Tato škola je rozdělena do čtyř kolejí: Nebelvír, Havraspár, Mrzimor a Zmijozel. Ředitelem této školy je mocný a věhlasný kouzelník Albus Brumbál. Každý díl knihy se věnuje jednomu roku studia na této škole. Hlavním hrdinou celé série knih je sirotek Harry Potter, kterému je právě na začátku příběhu jedenáct let. Jeho dosavadní život je vylíčen jako neradostné žití v rodině tety a strýce Dursleových, kde je Harry brán jako levná pomocná síla v domácnosti a nezvladatelný darebák oproti svému bratranci Dudleym, který je pro své rodiče vším, je rozmazlován a je mu vše dovoleno.

V den svých jedenáctých narozenin se Harry dozvídá, že není jen obyčejným chlapcem, nýbrž kouzelníkem, který je navíc v kouzelnickém světě obdivován. Důvodem neskonaleho obdivu je skutečnost, že Harry ještě jako batole jako jediný přežil útok mocného kouzelníka lorda Voldemorta, který po tomto nezdařeném útoku ztratil veškerou svou moc. Ze dne na den se z chudého a ponižovaného chlapce stane celebrita s nemalým jměním po zesnulých rodičích. Důležité ovšem pro Harryho je to, že poprvé v životě získává oddané přátele, kterými jsou Ron Weasley, Hermiona Grangerová, Nevill Longbottom, poloobr Hagrid a v neposlední řadě ředitel školy a Harryho ochránce Albus Brumbál. Téma opravdového přátelství je také ústředním motivem celé série knih. Hlavnímu hrdinovi se otevírá svět o jakém nikdy ani nesnil a začíná prožívat plno radostných a dobrodružných okamžiků na své cestě za vzděláním.

Zatímco v prvních dílech knihy řeší Harry záhady jen díky své velké zvědavosti a horlivosti, v dalších dílech, které nabírají temnější nádech, se dospívající Harry rozhoduje bojovat proti přímému zlu, které představuje osoba lorda Voldemorta. Ona první polovina příběhu nám přítomnost zla v podobě lorda Voldemorta pouze nastiňuje, nikdy není Harry vystaven přímému boji s tímto kouzelníkem, nýbrž pouze posluhovačům a vzpomínkám na tohoto kouzelníka. Tím, jak Harry dospívá, začíná se vyjasňovat jeho úloha v boji. Postupně se dozvídá, že je s tímto kouzelníkem navzájem propojen, což jej nutí k zásadním rozhodnutím, která mu pomáhají v rozletu a dělají z něj lepšího člověka. Pro názorný příklad uvádím ukázky z pátého dílu série a to z knihy Harry Potter a Fénixův řád.

„Když jsi byl malé děcko, pokusil se tě Voldemort zabít kvůli jisté věštbě, která byla pronesena krátce před tvým narozením. Věděl sice, že byla ta věštby vyřčena,

neznal však její plné znění. Rozhodl se tě zabít ještě jako miminko, protože se domníval, že tím onu věštbu naplní. Ke své škodě zjistil, že se mýlil, protože kletba, která tě měla připravit o život, se obrátila proti němu. Proto se také od okamžiku, kdy se vrátil do vlastního těla, a zejména poté, co jsi mu před rokem tak neobyčejným způsobem unikl, všemožně snažil vyslechnout si tu věštbu od začátku až do konce. To je ta zbraň, kterou od svého návratu tak usilovně hledal: potřeboval se dozvědět, jak tě zničit.“(Harry Potter a Fénixův řád, 2004, str. 768)

„Příchod toho, v jehož moci je porazit Pána všeho zla, se blíží... narodí se těm, kteří se mu již třikrát postavili, na samotném sklonku sedmého měsíce roku... a Pán zla ho poznamená jako sobě rovného; on však bude mít moc, jakou Pán zla sám nezná... proto jeden z nich musí zemřít rukou druhého, neboť ani jeden nemůže žít, jestliže druhý zůstává naživu... Ten, v jehož moci je porazit Pána všeho zla, se narodí, až sedmý měsíc bude umírat...“ (Harry Potter a Fénixův řád, 2004, str. 770)

4. Zaměření na hlavní postavy knih, analýza jejich hodnot a názorů, charakteru

Všechny postavy, které se vyskytují v příběhu mají individuální vlastnosti a charakteristiky. Velmi důležitý je charakter jednotlivých postav. Podle Krause (2006) je charakter systém vlastností osobnosti, jež se projevují v celém jejím jednání. Postavy nejsou pouhými šablonami, jak můžeme pozorovat v klasických pohádkách, všechny žijí vlastním životem a důvody k tomu, co a jak dělají často vyplývají z jejich psychologických vlastností. Některé pohnutky samozřejmě vycházejí z toho, že jde o fantasy a pohádkový příběh pro děti, ale na rozdíl od pohádek se zde dozvídáme i důvod, proč jednotlivé osoby jednají tím daným způsobem. Většina činů, které postavy dělají, vychází z jejich vlastností a hodnot, které vyznávají. Podle Krause (2006) můžeme za hodnoty považovat ty, s nimiž se člověk ztotožňuje a vyznává je. Celý komplex oněch hodnot uspořádaných do jakéhosi „žebříčku“ tvoří hodnotový systém každého jedince. Tento systém bývá dělen na hodnoty materiální a duchovní. Hodnotový systém je důležitým ukazatelem zaměřenosti osobnosti a stává se tudíž významnou složkou motivace a autoregulace chování a tím pádem vyúsťuje v mravní výchovu daného jedince. Harry se sám rozhoduje, zda se dá na stranu dobra nebo zla. Jako příklad lze uvést situaci, kdy má být Harry vybrán pro studium moudrým kloboukem do jedné ze čtyř kolejí. Vzhledem k tomu, že se už dříve od svého přítele Hagrida dozvěděl, že všichni kouzelníci a čarodějky, kteří se dali na stranu zla chodili na zmijozelskou kolej, rozhoduje se takto:

„.....pak už se díval jen na černý vnitřek klobouku a čekal.“

„Hmm, ozval se tichý hlásek v jeho duchu. „Tohle je těžké, velice těžké. Máš velkou odvahu, to ano. A nemáš špatnou hlavu. Nadání ti také nechybí, přísámbůh, to tedy ne – a máš opravdovou chuť předvést, co všechno dokážeš, ano, to je zajímavé... Takže kam tě mám poslat?“

Harry se přidržel hran stoličky a říkal si v duchu : „ Jenom ne do Zmijozelu, tam ne.“

„Říkáš, že do Zmijozelu ne?“ Pronesl tichý hlásek, „Víš to určitě? Mohl by z tebe být velký kouzelník, tady v hlavě to všechno máš, a Zmijozel by ti pomohl na cestě k velikosti, o tom nepochybuj – takže ne? Jestli to víš určitě, ať je to tedy – NEBELVÍR.“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, s.116)

V průběhu celé série knih se epizoda po epizodě, jak Voldemortova moc vzrůstá, Harry učí rozeznávat dobro od zla a jednat ve shodě s tímto poznáním. Zápletka je velmi dynamická díky tomu, že sleduje komplikovaný vzor skutečného života. Všechna jednání a postavy ze světa Harryho Pottera nám pomáhají vyjasnit úkol stojící před Harrym a jeho přáteli. K jeho dospívání patří také to, že začíná chápat, jak je důležité vidět jasně, poznávat, co je dobré a co špatné, a snažit se jednat ve prospěch dobra a proti zlu. Stejně jako ve skutečném životě ani Harry a jeho přátelé neusuzují pokaždé správně a nezachovávají se v každé situaci tak, jak by měli, přestože mají poctivou snahu tak činit. Někdy dělají unáhlené závěry nebo jednají impulzivně či emocionálně, aniž předem všechno rozumně zvážili. A jako je tomu i ve skutečném světě, mohou svými chybami ublížit druhým.

Postavy mají vždy důvod k tomu, aby Harrymu pomáhali. Rona, Hermionu a Hagrida můžeme považovat za nejlepší přátele Harryho Pottera. Vztahy mezi těmito postavami nám ukazují, co je na přátelství skutečně hodné obdivu a prospěšné. „Postavám jde o něco víc, než jen o potěšení či výhody, které jim ze vzájemného vztahu plynou. Harry a jeho přátelé mají srdce na pravém místě. Neobdivují jeden na druhém nějaké náhodné skutečnosti, ale to, co je na nich jako na přátelích nejdůležitější: že totiž tíhnou k takovému jednání, které je pro nás i pro ně hodné obdivu. Mít srdce na správném místě také vyžaduje vidět přítele jako své druhé já. Přátelství jim potom nabízí ochranu před sebeklamem a zároveň velkou podporu rozvoje jejich osobností. Přátelství je pro postavy v knihách Rowlingové zdrojem základních hodnot, které dávají našemu životu smysl a díky nimž stojí zato žít.“ (Thorsrud, 2009, str. 87)

Hlavními postavami celého příběhu jsou: Harry Potter, Ron Weasley, Hermiona Grangerová, Albus Brumbál, Draco Malfoy, Severus Snape, lord Voldemort, Rubeus Hagrid.

Harry Potter - tato postava je ústřední postavou celé série knih, lze tedy předpokládat, že bude zároveň postavou nejoblíbenější. Jde o drobného chlapce s neposlušnými černými vlasy a brýlemi slepenými izolepou, jehož hlavním poznávacím znakem je jizva ve tvaru blesku na čele, a který je už od počátku výjimečný tím, že jako jediný přežil útok zlého kouzelníka a tím pádem je také podle ostatních předurčen k jeho likvidaci. Je to chlapec bystrý, skromný, hodný a dobrý, vždy se staví na obranu slabšího. Jeho nedostatkem by mohla být přílišná horlivost a tvrdohlavost, která mu přináší v ději nemalé problémy.

Ron Weasley – tento chlapec je stejně starý jako Harry Potter a je jeho nejlepším kamarádem. Je to chlapec s průměrnými výsledky, u kterého ale nejde o horší schopnost učení, spíše o lenost věnovat se školním povinnostem. Tento chlapec navíc trpí komplexem méněcennosti díky svým starším bratrům, kteří jsou mu neustále dávání za vzor a také díky pocitu, že se o něm mluví jen jako o kamarádovi slavného Harryho Pottera. I přesto se ale dokáže vždy postavit na stranu dobra a obětovat se pro něj.

„já bych tak rád měl tři bratry kouzelníky!“

„Pět,“ řekl Ron, a bůhvíproč se zatvářil rozmrzele. „Já jsem u nás šestý, kdo bude chodit do Bradavic. Takže budu mít hodně co dělat, abych se jim vyrovnal. Bill a Charlie už skončili – Bill to dotáhl na primuse a Charlie zas byl kapitánem famfrpálového mužstva. Percy je teď prefektem. Fred a George každou chvíli něco vyvedou, ale stejně mají samé dobré známky a všichni si myslí, že je s nimi opravdu legrace. Všichni čekají, že budu stejně dobrý jako bráchové, ale i kdybych byl, vlastně to nic nebude znamenat, poněvadž oni už to dokázali dávno přede mnou. A taky nikdy nedostaneš nic nového, když máš pět bratrů. Mám Billův hábit, Charlieho starou hůlku, a kysu, která dřív patřila Percymu.“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str. 97)

Hermiona Grangerová – dívka z nekouzelnické rodiny, pravý opak Rona. Od prvních dní je považována za nejchytřejší dívku ročníku, premiantku, pro níž jsou školní povinnosti něčím posvátným. Zpočátku je vykreslena jako nesnesitelná šprtka, ale v průběhu času se z ní stává oblíbená a neocenitelná bojovnice proti zlu právě díky svým velkým znalostem z oboru magie. Hermiona je nejdůležitější ženskou postavou v této sérii knih. Hermiona není jen stejně dobrá jako Harry nebo Ron, ona je často lepší než oni. Vyniká svými znalostmi, ale také dobrými povahovými vlastnostmi, tedy silou intelektu a mravní čistotou. V zápletkách všech dílů hraje Hermiona klíčovou roli a bez jejího přátelství by byl Harry určitě ztracený. Její dobré studijní návyky a její intelektuální schopnosti, které z nich vyplývají, jsou jedním z nejdůležitějších rysů její povahy. Ve všech dílech ve škole exceluje a díky své neochabující čtenářské horlivosti může v kritických situacích podávat důležité informace. Zatímco Harry získává své schopnosti a dovednosti nějak přirozeně, Hermiona se k nim musí poctivě a tvrdě dopracovat. Harry bojuje se svou slávou a s kouzelnickou identitou také proto, že je to všechno pro něj tak přirozené. Láme si hlavu, zda si všechnu tu slávu zaslouží. Hermiona naproti tomu takovými pochybnostmi netrpí: ví moc dobře, že si svůj úspěch zasloužila poctivou prací.

„Říkáš to špatně,“ slyšel Harry, jak se na něj utrhla Hermiona. „Správně je *Wingardium Levi-o-sa*, a to *gar* musí být pěkné a dlouhé.“

„Tak to zkus ty, když jsi tak chytrá,“ zavrčel Ron.

Hermiona si ohrnula rukávy hábitu, švihla hůlkou a pronesla *Wingardium leviosa!*

Nato se jejich peříčko zvedlo ze stolu a vznášelo se jim možná čtyři stopy nad hlavou.

„Výborně!“ vykřikl profesor Kratiknot a zatleskal.

„Podívejte se všichni, slečna Grangerová to dokázala!“

Ron byl na konci hodiny jaksepatří rozladěný.

„Vůbec se nedivím, že ji nikdo nemůže vystát,“ řekl Harrymu, když se snažili dostat do přeplněné chodby. „Ta holka je namouduši děsná!“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str. 161)

Albus Brumbál – ve světě kouzelníků považován za největšího kouzelníka vůbec. V knize vykreslen jako jednoznačně kladná postava, i když v sedmém díle se dozvídáme o jeho stinné minulosti, kdy toužil o ovládnutí světa společně s dalším čarodějem. Albus Brumbál je spravedlivý kouzelník, vždy ochoten bojovat na straně dobra i za cenu nejvyšší oběti, jak je napsáno v šestém díle příběhu.

„V Zobí ulici takového člověka ještě nikdy neviděli. Byl vysoký, hubený a velice starý, soudě podle jeho stříbrných vlasů a vousů, dost dlouhých, aby si je mohl zastrčit za opasek. Na sobě měl dlouhý hábit, purpurový plášť, který vláčel po zemi, a na nohou boty na vysokém podpatku a s přezkami. Modré oči za půlměsíčovými brýlemi měl jasné a zářivé a svítily v nich malé jiskřičky, a nos měl velice dlouhý a křivý, jako by ho kdysi měl alespoň dvakrát zlomený. Jmenoval se Albus Brumbál.“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str. 14)

Draco Malfoy – je postava chlapce, který se stane úhlavním nepřítelem Harryho Pottera. Tento chlapec je odmalička vychováván v bohaté kouzelnické rodině a je v něm živen pocit nadřazenosti nad ostatními. Díky tomu z něj vyroste slabošský a pokrytecký intrikán, věčně se schovávající za svého vlivného otce.

„Je to pravda?“ zeptal se. „Celý vlak si vykládá, že v tomhle kupé sedí Harry Potter. Takže to jsi ty?“

„Ano,“ přisvědčil Harry a díval se na chlapce, kteří přišli s ním. Oba dva byli ramenatí a oba vyhlíželi velice zákeřně. Jak stáli vedle bledolícího chlapce, vypadali jako jeho tělesná stráž.

„Tohle je Crabbe a tohle Goyle,“ utrousil bledolící chlapec nedbale, když si všiml, kam se Harry dívá.

„A mně říkají Malfoy, Draco Malfoy.“

Ron si zlehka odkašlal; možná tím chtěl zakrýt, že se zahihňal. Draco Malfoy se teď podíval na něj.

„Nejspíš si myslíš, že moje jméno je k smích, co? Tebe se nemusím ptát, kdo jsi. Můj otec mi říkal, že všichni Weasleyovi mají rudé vlasy, pihy a víc dětí, než si mohou dovolit.“

Obrátil se zpátky k Harrymu.

„Brzo zjistíš, že některé kouzelnické rodiny jsou daleko lepší než jiné, Pottere. Přece by ses nechtěl přátelit s takovými, co za to nestojí. V tom ti mohu být nápomocný.“

Natáhl ruku a podával mu ji, Harry ji však nestiskl. „Díky, ale myslím, že sám dokážu posoudit, zač kdo stojí,“ řekl chladně.

Draco Malfoy nezrudl, jeho bledé tváře však dostaly růžový nádech.

„Na tvém místě bych si dával pozor, Pottere,“ pronesl pomalu. „Pokud nebudeš zdvořilejší, dopadneš jako tvoji rodiče. Ti také nevěděli, co je pro ně dobré. Když budeš držet s takovou holotou, jako jsou Weasleyovi a ten tvůj Hagrid, padne to i na tebe.“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str.104, 105)

„Harry nikdy nevěřil, že by se mohl setkat s chlapcem, kterého by nenáviděl ještě víc než Dudleyho – to však bylo předtím, než se seznámil s Draco Malfoyem.“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str. 136)

Jako zajímavé se může jevit srovnání přátelství, které si vytvořil Harry Potter a jeho přátelé s přátelstvím, které zase pojí Draca Malfoye s Crabbem a Goylem. I u těchto tří postav se dá mluvit o skutečném přátelství. Všichni tři mají přibližně stejné postavení. Crabbe a Goyle sice postrádají Malfoyovu inteligenci, ale jsou stejně jako Malfoy z bohatých šlechtických rodin. Přestože na Crabbeovi ani Goyleovi není celkem co obdivovat, jsou svému příteli věrní. A na rozdíl od většiny Voldemortových spojenců nejsou motivováni ani chtivostí, ani strachem. Nedrží při něm kvůli nějakým odměnám, ale spíš proto, že je zkrátka těší být v přítomnosti sarkastického Malfoye. Jeho zlomyslný humor se jim očividně líbí a zdá se, že ho opravdu mají rádi takového, jaký je. Tento druh přátelství můžeme nazývat přátelstvím založeném na potěšení. Malfoy má v těchto dvou chlapcích nadšené obdivovatele svého zlomyslného humoru, a navíc silné ochránce. Ovšem ani jeden z nich se nesnaží zdokonalit toho druhého v něčem, co by stálo za to.

Severus Snape – tato postava je v knize popisována vždy rozporuplně, do poslední chvíle čtenář neví, zda se jedná o postavu kladnou či zápornou. Jde o učitele

bradavické školy, který sice hlavního hrdinu nenávidí, ale vždy je ochoten mu pomoci. Tato ochota pomáhat má kořeny v nenaplněné lásce k Harryho matce. Je to postava zásadová, vždy plní sliby a ochotná se pro dobro obětovat. „Hned od první knihy je zřejmé, že Snape bude představovat jednu ctnost, a to ctižádost. Jedna z prvních věcí, které se o něm dozvídáme, je to, že prahne po postu učitele obrany proti černé magii. Později ještě zjišťujeme, že získal Brumbálovu důvěru ve své schopnosti působit jako špion mezi Smrtijedy – a pokud to není ctižádost, těžko si už můžeme představit, co by jí mohlo být! Rovněž Snapeovo vytrvalé úsilí dotlačit Zmijozel k vítězství ve famfrpálu nás provází všemi knihami a potvrzuje jeho ctižádost. Máme-li však pravdivě zhodnotit Snapeovu povahu, je třeba dodat, že Snape měl i jiné ctnosti, a to zejména věrnost Brumbálovi. Snapea možná nemáme rádi, ale na konci Fénixova řádu musíme k tomuto nepravděpodobnému členu řádu chovat když ne sympatie, tedy alespoň váhavou úctu. Tato lekce je pro nás důležitá: lidé pokaždé nejsou takoví, jací se nám jeví, a někdy bývají nespravedlivě posuzováni spíše podle vystupování než podle morálních vlastností.“(Patterson, 2009, str.201)

Lord Voldemort – tato postava ztělesňuje v celém příběhu největší zlo. Je to mocný kouzelník toužící po ovládnutí celého světa za jakoukoliv cenu. Jedná se o postavu bezcharakterní, ochotnou svým plánům obětovat i své nejbližší služebníky. Voldemort si nade všechno cení politickou moc a vliv, které samy o sobě nejsou špatné. Jelikož si však moc cení příliš, pokouší se odstranit všechny, kdo se mu staví do cesty. Místo, aby se zaměřil na vyšší dobra, jako jsou láska a přátelství, obrací se Voldemort k vraždám a podvodům, aby si zajistil rostoucí moc. A to je to hlavní, v čem se s Harrym liší, protože Harry dospěje k poznání, že láska a opravdové přátelství jsou považováni za největší dobro světa.

Rubeus Hagrid – šafář na bradavické škole je jedním z přátel Harryho. Jde o dobráckého poloobra, který jako první oznámí Harrymu jeho výjimečnost a snaží se jej vždy chránit. „Hagrid se s Harrym ztotožňuje od samého počátku. I on podobně jako Harry přišel o oba rodiče, i on trpěl nejistotou, jestli zapadne do bradavické školy. Ztotožnění je však ještě hlubší. Jelikož Hagrid vidí v Harrym vlastní obraz, usiluje o to, aby se Harry zdokonaloval v konání dobra. Těší ho dobré vlastnosti, dělá co může, aby mu umožnil další rozvoj v tomto směru. I když ví, že Harry občas poruší pravidla, je přesvědčený, že je dobrý, že má srdce na pravém místě. Jinými slovy Hagrid věří, že Harry by nikdy neporušil pravidla, kdyby to nebylo kvůli nějakému většímu dobru.“ (Thorsrud, 2009, str.84)

5. Analýza rozdělení postav na kladné a záporné

K tomu, aby byl čtenář schopen rozdělit postavy z příběhu na kladné nebo záporné je potřeba, aby přečetl všechny díly ze série. Některé postavy se nám ukáží v příznivém světle až na konci příběhu, zatímco v průběhu čtení má čtenář tendenci hodnotit tyto postavy záporně.

Je zároveň velmi obtížné určit, která z postav by mohla být považována za jednoznačně kladnou a naopak a to díky jejich charakteru, který z těchto pohádkových postav dělá postavy lidsky chybné. Nabízí se proto otázka, zda můžeme v příběhu označit některého hrdinu za kladného či záporného v čistém slova smyslu.

Za jednoznačně kladnou postavu můžeme v této sérii označit Harryho Pottera. V každé situaci jedná v zájmu dobra pro ostatní lidi a ne jen pro svůj zisk. Názorně je to vykresleno v situaci, kdy Harry v prvním dílu zachraňuje Kámen mudrců a neváhá jít do sklepení ne proto, aby se poprvé utkal s lordem Voldemortem, nýbrž proto, aby zachránil Kámen před zneužitím. Jen díky tomu je jeho záchrany hoděn a Kámen objeví.

„Dnes večer půjdu ven a zkusím dostat se ke Kamenu dřív než on.“

„Ty ses zbláznil!“ řekl Ron.

„To přece namůžeš!“ namítla Hermiona. „Po tom, co nám řekli Snape a McGonagallová! Vždyť tě vyloučí!“

„A CO MÁ BÝT?“ rozkřikl se Harry. „Copak to nechápete? Jestli se Snape zmocní Kamene, Voldemort se vrátí! Vy jste neslyšeli, co se dělo, když se snažil zmocnit vlády? Pak už nebudou žádné Bradavice, odkud by mě mohli vyloučit! Buď je srovná se zemí, nebo z nich udělá školu černé magie! Teď už přece nesejde na tom, jestli ztratíme nějaké body! Myslíte, že nechá vás a vaše rodiny na pokoji, pokud Nebelvír získá školní pohár? Jestli mě někdo chytí dřív, než se dostanu ke Kamenu, budu se muset vrátit k Dursleyovým a čekat, až mě tam Voldemort objeví; prostě jen umřu o trochu později než tady, poněvadž já k mocnostem zla nikdy nepřejdu! Dnes večer těmi padacími dveřmi projdu a nic, co vy dva řeknete, mě nezastaví! Voldemort mi zabil rodiče, na to nezapomínejte!“ (Harry Potter a Kámen mudrců, 2002, str. 250)

Mezi kladné postavy samozřejmě patří i Ron Weasley, Hermiona Grangerová, Rubeus Hagrid, Albus Brumbál, kteří i přes své slabiny v charakteru vždy stojí na straně dobra.

Naproti tomu je nasnadě, že za jednoznačně zápornou postavu bude považován lord Voldemort jakožto hlavní zlo celého příběhu. Zatímco na začátku příběhu je toto zlo jen jakousi vzdálenou hrozbou, v jeho průběhu začíná zlo nabývat skutečných obrysů a je stále více patrné, že se tomuto zlu bude muset hlavní hrdina postavit. Zároveň se při čtení příběhu dozvídáme všechny pocity a momenty, které vedly nadaného čaroděje k touze po moci a k chladné lhostejnosti s jakou se zbavoval svých nepřátel, ale i přátel, kteří se mu už nehodili.

Další postavy příběhu, které můžeme považovat za záporné jsou Peter Pettigrew, Belatrix Lestrangeová, Lucius Malfoy a jeho slabošský syn Draco Malfoy.

Zvláštní pozornost zasluhuje postava bradavického učitele Severuse Snapea, o které si můžeme udělat správný obraz až po přečtení posledního dílu. Právě v něm se totiž dozvídáme, že byl celou dobu na straně dobra a měl snad nejtěžší postavení, protože musel sloužit lordu Voldemortovi a zároveň neprozradit, že pomáhá řediteli školy Albusi Brumbálovi v jeho plánech na zničení pána zla.

6. Vytvoření hypotéz

Pro výzkumnou část bakalářské práce je potřeba stanovit hypotézy, jejichž platnost bude potvrzena nebo případně vyvrácena. Po prostudování celé série knih se nabízí tvrzení, že je hlavní hrdina opravdu tou nejoblíbenější postavou, která se v příběhu vyskytuje. Pokud bychom se řídili reklamní kampaní, byl by nejoblíbenější postavou skutečně Harry Potter a jeho přátelé Ron Weasley a Hermiona Grangerová a to díky mediálnímu propagování právě těchto tří mladých herců, kteří postavy ztvárnili. Hypotéza by měla tedy znít: Harry Potter je nejoblíbenější postava z dané série knih.

Rovněž rozdělení postav na kladné a záporné se v tomto příběhu jeví obtížným. Čtenář musí přečíst všechny díly série, aby si mohl udělat o postavách ucelený obrázek, a proto, pokud by se měl respondent v dotazníkovém šetření rozhodovat o tom, která postava je kladná a která záporná, měl by znát celý příběh a ne mít pouze shlédnuté filmy. Bylo by proto vhodnější omezit tuto polemiku na jednoznačně kladné či jednoznačně záporné hrdiny, které by respondent měl být schopen poznat již v prvních dílech příběhu. Daná hypotéza pro tento problém by tedy měla mít znění: Hrdinové v knihách jsou od začátku děje jednoznačně rozdělení na kladné a záporné.

Pokud se vrátíme k problému, který jsem popisovala v kapitole jedna teoretické části, bude také důležitým měřítkem, zda respondenti znají příběh o Harry Potterovi z čtení knih či z filmových ztvárnění, a kterému z těchto dvou ztvárnění dávají přednost. Nabízí se proto hypotéza, zda je pro respondenty zajímavější jít na hotový film do kina, nebo je pro ně stále ještě přitažlivější si vzít knihu do ruky a příběh si raději přečíst se všemi podrobnostmi a jemnými nuancemi, které film do sebe nedokáže pojmout. Poslední hypotéza pro tuto bakalářskou práci tedy zní: Pro děti je zajímavější jít na hotový film do kina, než číst knihu.

Výzkumná část bakalářské práce se tedy zaměří na tyto hypotézy:

Harry Potter je nejoblíbenější postava z dané série knih

Hrdinové v knihách jsou od začátku děje jednoznačně rozdělení na kladné a záporné.

Pro děti je zajímavější jít na hotový film do kina, než číst knihu.

II. Praktická část

1. Základní popis, použité metody a cíle průzkumu

Úkolem praktické části bakalářské práce bude potvrdit nebo vyvrátit platnost hypotéz, které byly vytvořeny na základě poznatků uvedených v teoretické části práce.

První kapitola pojednávala o médiích, která děti odvádí od čtení knih. Těmito médii jsou televize a internet. Zatímco televize se ukázala být opravdu prostředkem, který v dětech touhu po čtení ubíjí, počítače s internetem u dětí naopak individuální četbu podporují.

Druhá kapitola popisuje zásadní studii Jak čtou české děti. Tato studie se věnuje hlavním otázkám spojeným se vznikem a podporou dětského čtenářství jak v rodinném, tak školním prostředí na podkladě výsledků sociologického výzkumu.

Třetí kapitola teoretické části bakalářské práce byla zaměřena na dějovou linii příběhu o kouzelnickém chlapci, sledovala jeho dospívání a vzrůstající odhodlání bojovat proti zlu.

Čtvrtá kapitola se zaměřila na analýzu jednotlivých postav knih, na utváření jejich hodnot, názorů a charakteru. Tato kapitola zároveň poukazuje na hlavní morální poselství tohoto příběhu, čímž je opravdové přátelství.

Pátá kapitola pojednávala o rozdělení postav na kladné a záporné a v poslední kapitole teoretické části jsem dospěla k vytvoření hypotéz, jejichž platnost bude v praktické části bakalářské práce potvrzena nebo vyvrácena.

Jako nejvhodnější metoda pro daný průzkum byla vybrána metoda dotazníkového šetření, která byla vybrána hlavně pro svou rychlost sběru dat a množství oslovených respondentů.

Cílem průzkumu je tedy potvrdit a nebo vyvrátit platnost hypotéz vytvořených v teoretické části bakalářské práce.

1.1 Operacionalizace hypotéz

H1: Harry Potter je nejoblíbenější postava z dané série knih.

Tato hypotéza navazuje na čtvrtou kapitolu v teoretické části bakalářské práce, která je zaměřena na analýzu hlavních postav v dané sérii knih. Platnost této hypotézy zkoumá otázka číslo 10 v daném dotazníku. Otázka je formulována jako otázka otevřená, s vlastní možností odpovědi.

H2: Hrdinové v knihách jsou od začátku děje jednoznačně rozděleni na kladné a záporné. Tato hypotéza navazuje na pátou kapitolu v teoretické části bakalářské práce zaměřenou na analýzu rozdělení postav na jednoznačně kladné a záporné.

Platnost této hypotézy budou zkoumat otázky číslo 11, 12, 13 v daném dotazníku. Otázky číslo 11 a 13 jsou otevřené s vlastní možností odpovědi, otázka číslo 12 je uzavřená a pouze odkazuje na otázku číslo 13.

H3: Pro děti je zajímavější jít na hotový film do kina, než číst knihu.

Tato hypotéza navazuje na kapitoly jedna a dvě z teoretické části bakalářské práce, které jsou zaměřeny na možnosti dětského čtenářství a média, která děti odvádí od čtení knih.

Platnost této hypotézy budou zkoumat otázky číslo 5, 6, 7, 8, 9. Přičemž otázky číslo 5, 6, 7, jsou otázky uzavřené s nucenou volbou odpovědi a otázky 8 a 9 jsou otázky otevřené navazující a rozšiřující otázku číslo 7.

1.2 Pilotní studie

Harry Potter – dotazník

Pilotní studii pro bakalářskou práci na téma Fenomén Harry Potter jako předmět zájmu sociálního pedagoga jsem provedla z důvodu ověření, zda je mnou vytvořený dotazník pro vybraný okruh respondentů srozumitelný a snadno vyplnitelný.

Pro potřeby pilotní studie jsem si vybrala tři respondenty, a to jednoho chlapce ve věku 9 let, představujícího nejmladší kategorii dotazovaných a dvě dívky ve věku 17 let, které pro změnu reprezentovaly kategorii nejstarších respondentů.

Vytvořený dotazník jsem těmto třem respondentům předložila k samostatnému vyplnění. Oběma sedmnáctiletým dívkám nedělalo vyplnění dotazníku žádné obtíže, na všechny otázky v dotazníku odpověděly podle mých představ a jejich odpovědi byly jednoznačné. Devítiletý chlapec vyplnil dotazník také samostatně, jedinou překážkou mu byla nesrozumitelnost se škálovými možnostmi odpovědi u otázek. Tuto specifickou možnost odpovídání jsem mu vysvětlila, a potom už nenastal žádný problém a chlapec také na všechny otázky odpověděl jednoznačně a podle mých očekávání.

Při průběhu pilotní studie jsem ovšem byla oběma dívkami upozorněna na jednu drobnou chybu, a to, že v otázce číslo 5 neuvádím variantu 0 přečtených knih, a přitom není samozřejmě nemožné, aby někdo nepřečetl ani jednu knihu. Jedna z dívek tomu byla zářným příkladem. Při následném rozhovoru uvedla, že se nikdy o zmíněný příběh nijak zvlášť nezajímala, protože preferuje v literatuře jiný styl četby. Tudíž se nikdy nenechala strhnout mediální mánií okolo knih o Harry Potterovi. Danou chybu jsem tedy v dotazníku opravila. Tuto subjektivní chybu bych přičetla svému osobnímu vztahu k danému tématu. Vzhledem k tomu, že jsem sama přečetla všechny díly ze série knih, některé dokonce vícekrát, a viděla jsem všechny zatím dostupné filmy, nepředpokládala jsem, že se můžou vyskytnout jedinci, které tento příběh nenadchl a neviděli či nečetli jediný díl a šílenství okolo příběhů o kouzelnickém učni znají jen zprostředkovaně z médií a nebo vyprávění kamarádů.

Na základě získaných výsledků z proběhnuté pilotní studie a rozhovoru s respondenty jsem se rozhodla, že do dotazníku přidám ještě jednu otázku týkající se toho, co děti více přitahuje na filmovém zpracování, že ani po shlédnutí filmové verze nezatouží jít do knihovny či knihkupectví a přečíst si příběh z knihy, aby zjistili, nakolik se tištěná verze příběhu liší od filmového vyprávění. Zda je to ta akčnost filmových

scén a úžas nad filmovými triky, které dětem ubírají námahu s vytvářením vlastní představy, která se nutně projevuje u čtení knih.

1.3 Popis výzkumného vzorku

Pro empirickou část bakalářské práce byla použita data získaná dotazníkovým šetřením na dvou základních školách a jedné střední škole v Olomouckém kraji. Výzkumné šetření proběhlo v průběhu měsíce října 2009.

Pro uskutečnění dotazníkového šetření jsem si vybrala jako respondenty děti ve věku 9 – 17 let, o kterých se dalo soudit, že jsou cílovou skupinou ovlivněnou mediálním tlakem a tudíž jim téma fantasy a pohádky nebude neznámé. Tito respondenti už mají ke knihám či filmům o Harrym Potterovi vyhraněný určitý postoj a není to pro ně postava neznámá, i když by neviděli film či nečetli knihu.

Pro svůj výzkum jsem navštívila dvě základní školy a to v Drahanovicích a v Kokorách a jednu střední školu a to Střední průmyslovou školu oděvní v Prostějově. Spolupráce jak s učiteli, tak se studenty byla příjemná a nesetkala jsem se s nesouhlasnými postoji k vyplňování dotazníků. Spíše bylo mé vyrušení bráno jako příjemné zkrácení vyučovací hodiny.

Pro svůj výzkum jsem oslovila 123 respondentů. Věkové rozložení bylo rovnoměrně zastoupeno a poměr mezi chlapci a dívkami byl 37% chlapců a 63% dívek. Před samotným vyplňováním dotazníku jsem respondentům vysvětlila možnost volby odpovědí na vytvořené škále, které by podle proběhnuté pilotní studie mohlo hlavně mladším respondentům dělat potíže. Na předloženém dotazníku pracovali respondenti samostatně, konzultovala jsem s nimi pouze případné konkrétní dotazy a připomínky.

1.4 Použité metody

Empirická část bakalářské práce byla zpracována formou kvantitativního výzkumu. Data byla získána dotazníkovým šetřením.

Podle Jandourka (2003) je použití dotazníkové metody v pedagogických výzkumech velmi frekventované zejména pro svou finanční a časovou nenáročnost a možnost oslovit velké množství respondentů. Velkou výhodou je také snadné zpracování získaných dat počítačem.

K nevýhodám dotazníkové metody patří zejména to, že ne vždy je možné spoléhat na ochotu a odpovědnost dotazovaných osob. Jejich odpovědi jsou často velmi neobjektivní. Respondent může postřehnout záměr zadavatele a přizpůsobit mu také svou odpověď.

Problém také bývá v návratnosti dotazníků. Je proto nutné zvážit, jakým způsobem bude dotazník dotazovaným osobám předložen a jak bude zajištěn sběr vyplněných dotazníků.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, data pro výzkum v bakalářské práci byla získána dotazníkovým šetřením mezi žáky a studenty dvou základních a jedné střední školy na území Olomouckého okresu. Dotazníkového šetření se zúčastnili žáci a studenti ve věku 9 – 17 let.

Distribuci i sběr dotazníků jsem zajistila osobně. Dotazníky byly žákům rozdány k vyplnění ve vyučovací hodině a po vyplnění byly ihned posbírány. Návratnost dotazníků byla tedy stoprocentní.

Pro potřeby tohoto výzkumu byly zpracovány všechny otázky.

Otázky č. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11 byly uzavřené s nucenou volbou odpovědi.

Otázky č. 8, 9, 10, 12 byly otevřené, respondenti na ně odpovídali podle vlastního uvážení.

2. Empirické šetření

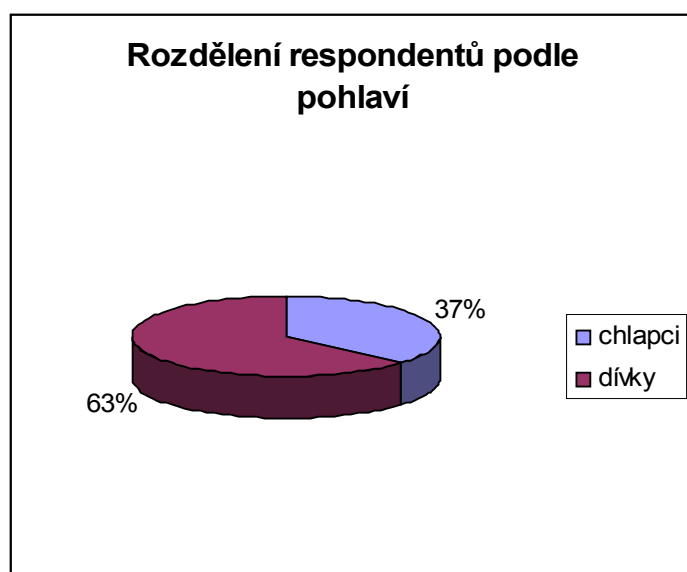
2.1 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 123 žáků ze dvou základních škol a jedné střední školy Olomouckého kraje. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 63% dívek a 37% chlapců. Viz tabulka číslo 1, Graf číslo 1.

Tabulka č. 1 Výsledky odpovědí na otázku č. 1

respondenti	absolutní četnost	relativní četnost
chlapci	45	37%
dívky	78	63%
celkem	123	100%

Graf č. 1:

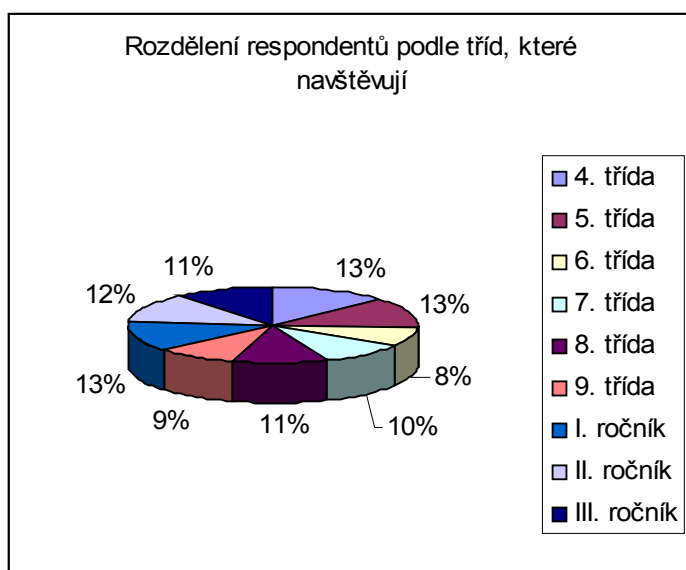

Výzkumného šetření se zúčastnili respondenti ve věku od 9 do 17 let. Respondenti jsou rozděleni podle toho, jakou třídu v době vyplňování dotazníku navštěvovali. Rozdíly mezi jednotlivými třídami nejsou veliké. Nejvíce respondentů navštěvovalo čtvrtou a pátou třídu základní školy a dále první a druhý ročník školy střední. Viz tabulka číslo 2, graf číslo 2.

Tabulka č. 2: Rozdělení respondentů podle tříd.

třída	počet respondentů	relativní četnost
4. třída	16	13%
5. třída	16	13%
6. třída	10	8%
7. třída	12	10%
8. třída	13	11%
9. třída	11	9%
I. ročník	16	13%
II. ročník	15	12%
III. ročník	14	11,00%

Graf č. 2:

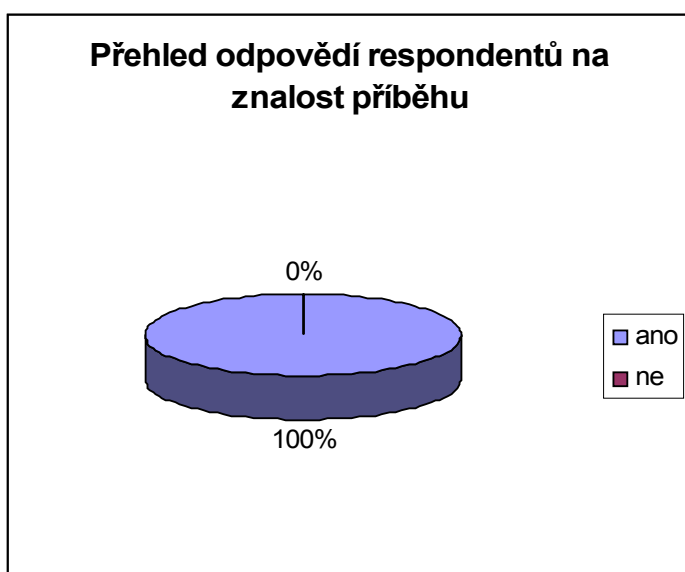

Z výzkumného šetření vyplynulo, že všichni dotazovaní respondenti znají příběh o kouzelnickém uči Harry Potterovi. Otázka číslo tři byla tedy zodpovězena 100% kladně. Viz tabulka číslo 3, graf číslo 3:

Tabulka č. 3: Přehled odpovědí o znalosti příběhu

Znalost příběhu	počet respondentů	relativní četnost
ano	123	100%
ne	0	0%

Graf č. 3:

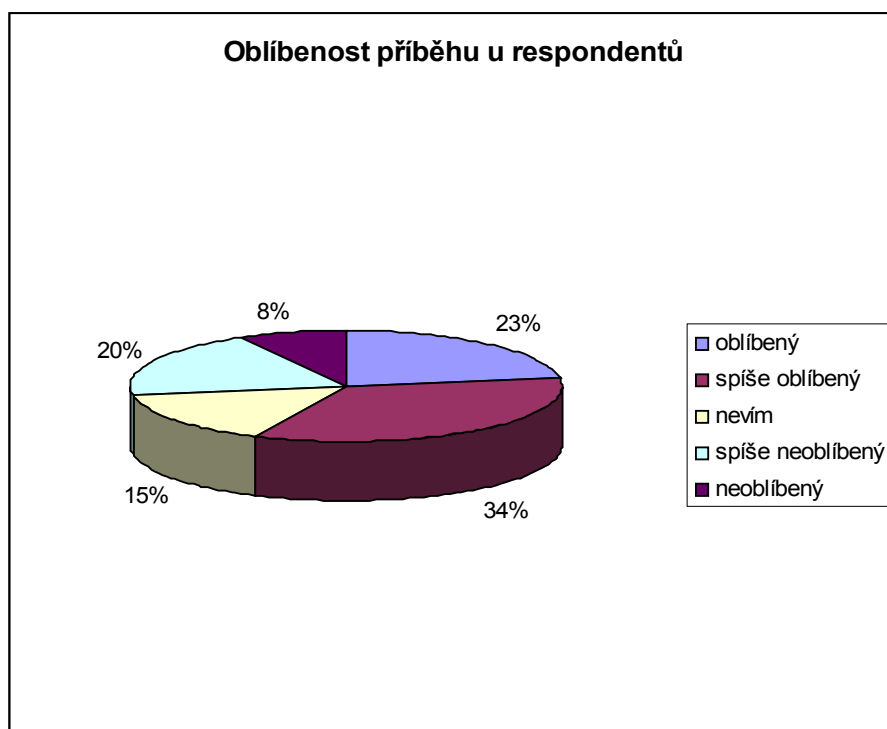

Na otázku, zda patří tento příběh mezi jejich oblíbené, odpovědělo na hodnotící škále 28 respondentů, že tento příběh považují za velmi oblíbený, což je 23% z celkového počtu 123 respondentů, 10 respondentů, což je 8% jej považovalo za neoblíbený a 19 respondentů, což odpovídá 15-ti% odpovědělo, že neví zda je tento příběh jeho/její oblíbený či nikoliv. Nejvíce respondentů, což je 34% uvedlo, že příběh o Harry Potterovi považují za spíše oblíbený, což na škále odpovědí odpovídalo číslu 7. Z dotazníkového šetření tedy vyplynulo, že většina respondentů považuje daný příběh za vcelku oblíbený. Viz tabulka číslo 4, graf číslo 4.

Tabulka č. 4: Přehled odpovědí na téma oblíbenosti příběhu

příběh	oblíbený	spíše oblíbený	nevím	spíše neoblíbený	neoblíbený
absolutní četnost	28	42	19	24	10
relativní četnost	23%	34%	15%	20%	8%

Graf č. 4:

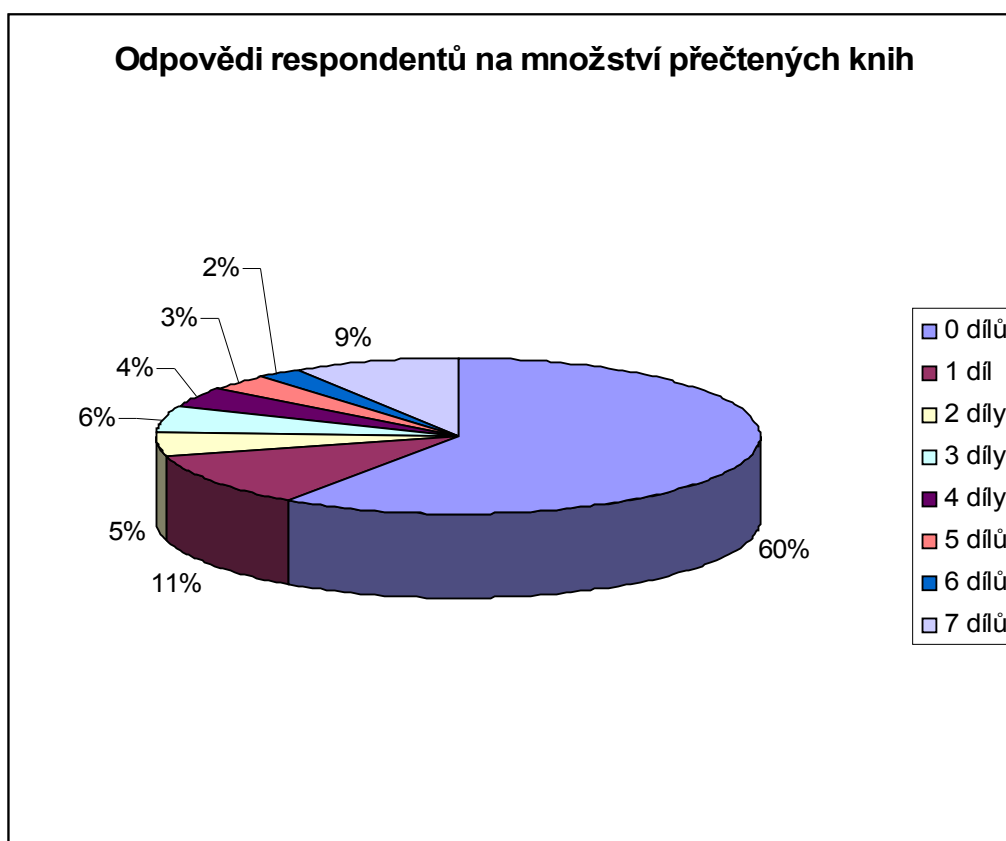

Z otázky číslo pět vyplynulo, že většina respondentů nepřečetla ani jednu knihu ze série knih o Harrym Potterovi a podle otázky číslo šest se dá usuzovat, že většina respondentů zná příběh z filmového zpracování. Viz tabulky číslo pět a šest, grafy číslo 5, 6 a 7.

Tabulka č. 5: Přehled odpovědí na otázku množství přečtených knih

počet přečtených dílů knih	absolutní četnost	relativní četnost
0 dílů	73	60%
1 díl	14	11%
2 díly	6	5%
3 díly	7	6%
4 díly	5	4%
5 dílů	4	3%
6 dílů	3	2%
7 dílů	11	9%

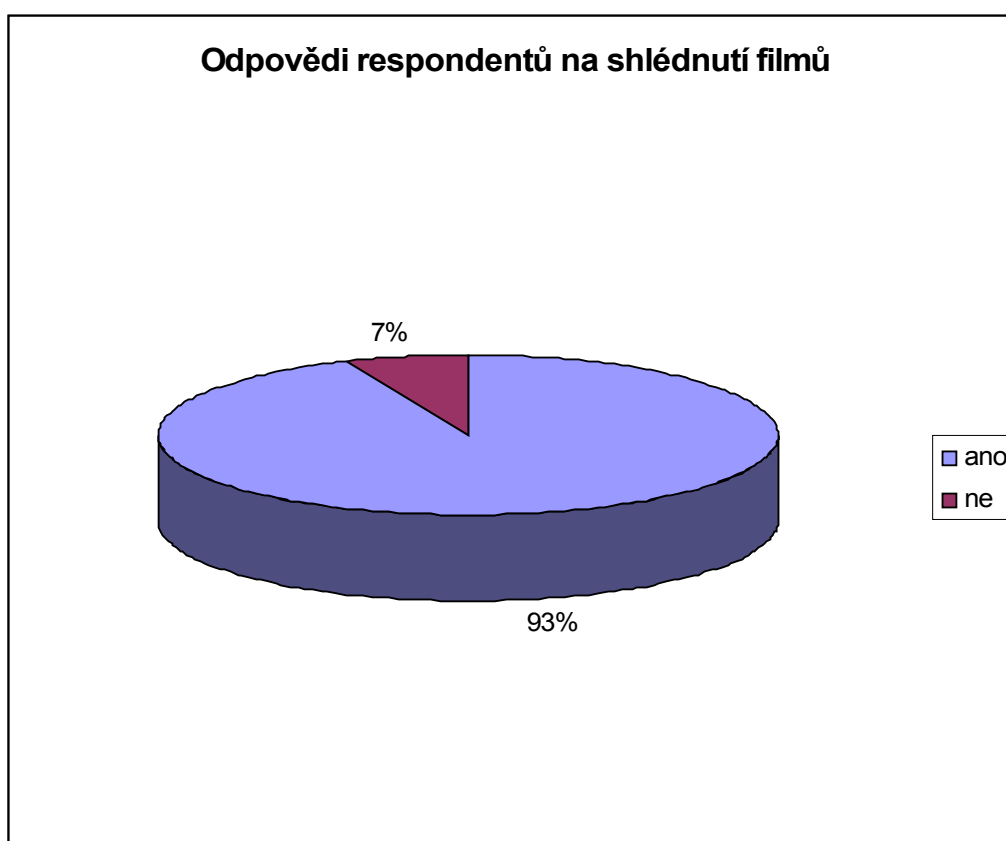
Graf č. 5:

Tabulka č. 6: Přehled odpovědí na množství shlédnutých filmů o Harrym Potterovi

Shlédl/a filmové zpracování	počet respondentů	relativní četnost
ano	115	93%
ne	8	7%
1 film	7	6%
2 filmy	3	2%
3 filmy	14	12%
4 filmy	19	17%
5 filmů	32	28%
6 filmů	40	35%

Graf č. 6:

Graf č. 7:

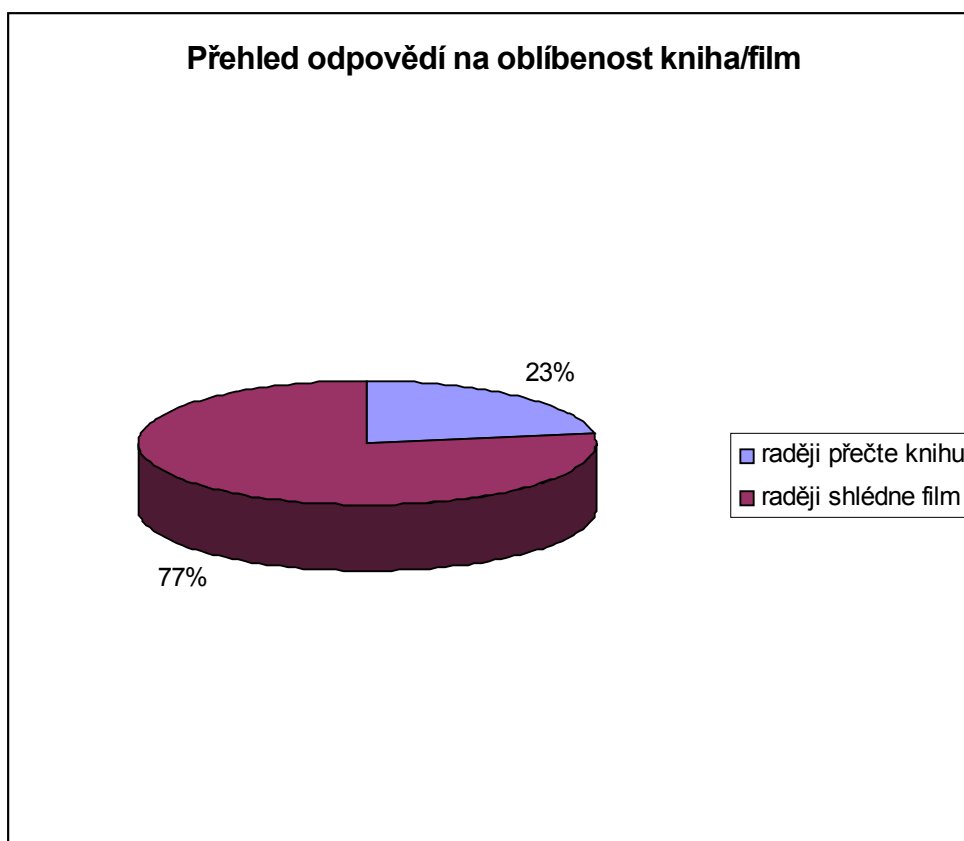

Na otázku zda je pro respondenty zábavnější přečíst si knihu nebo jít na hotový film do kina, odpověděla většina, což je 77% všech dotázaných respondentů, že preferuje návštěvu kina před čtením knihy. Viz tabulka číslo 7, graf číslo 8. Tvzení uvedené v hypotéze číslo 3 tedy vyvráceno nebylo, protože z dotazníkového šetření vyšlo najevo, že oslovené děti v tomto případě preferují návštěvu kina než čtení příběhu z knihy.

Tabulka č. 7: Přehled odpovědí na otázku větší přitažlivosti mezi knihou a filmem

	počet respondentů	relativní četnost
raději přečte knihu	28	23%
raději shlédne film	95	77%

Graf č. 8:

Na navazující otázky osm a devět uváděli respondenti jako hlavní důvod proč číst knihu její podrobnější obsah, díky kterému se dozví více informací o příběhu. Zatímco nejčastějším důvodem pro shlédnutí filmu je neochota číst knihu a rychlejší odhalení konce příběhu. Viz tabulky číslo 8 a 9, graf číslo 9.

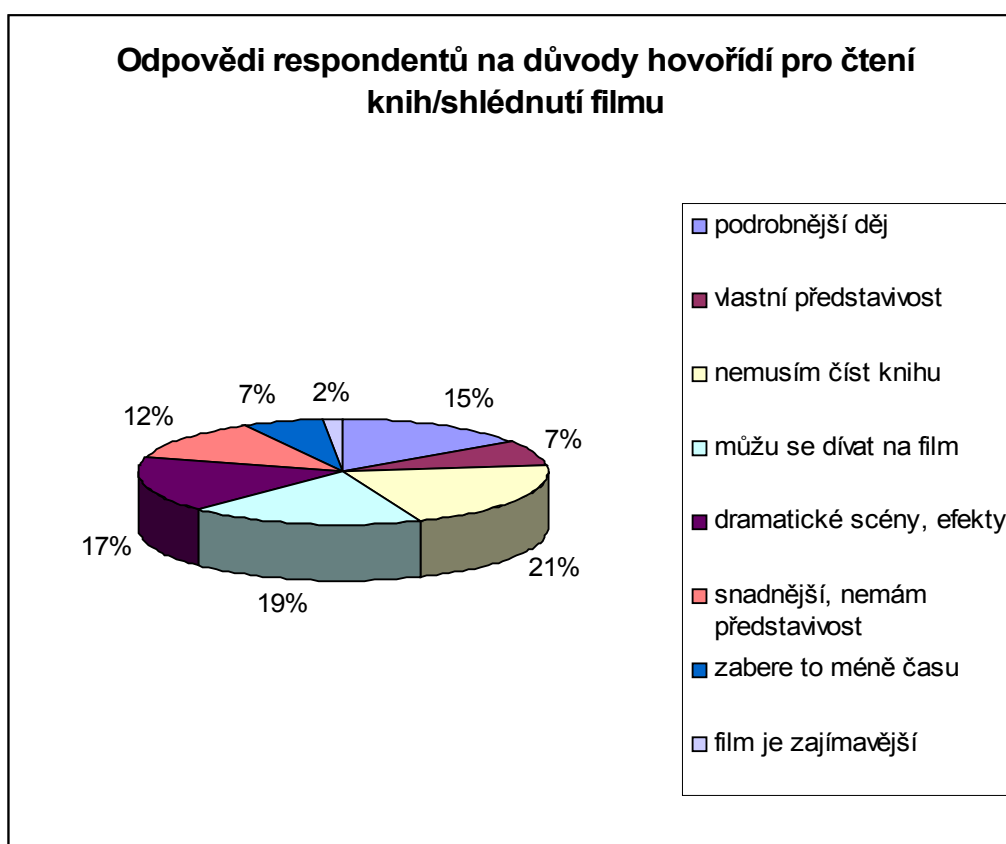
Tabulka č. 8: Přehled odpovědí na důvody hovořící pro čtení knih

Důvody hovořící pro čtení knihy	počet respondentů	relativní četnost
podrobnější děj	19	15%
vlastní představivost	9	7%

Tabulka č. 9: Přehled odpovědí na důvody hovořící pro shlédnutí filmu

Důvody hovořící pro film	počet respondentů	relativní četnost
nemusím číst knihu	26	21%
můžu se dívat na film	23	19%
dramatické scény, efekty	21	17%
snadnější, nemám představivost	15	12%
zabere to méně času	8	7%
film je zajímavější	2	2%

Graf č. 9:

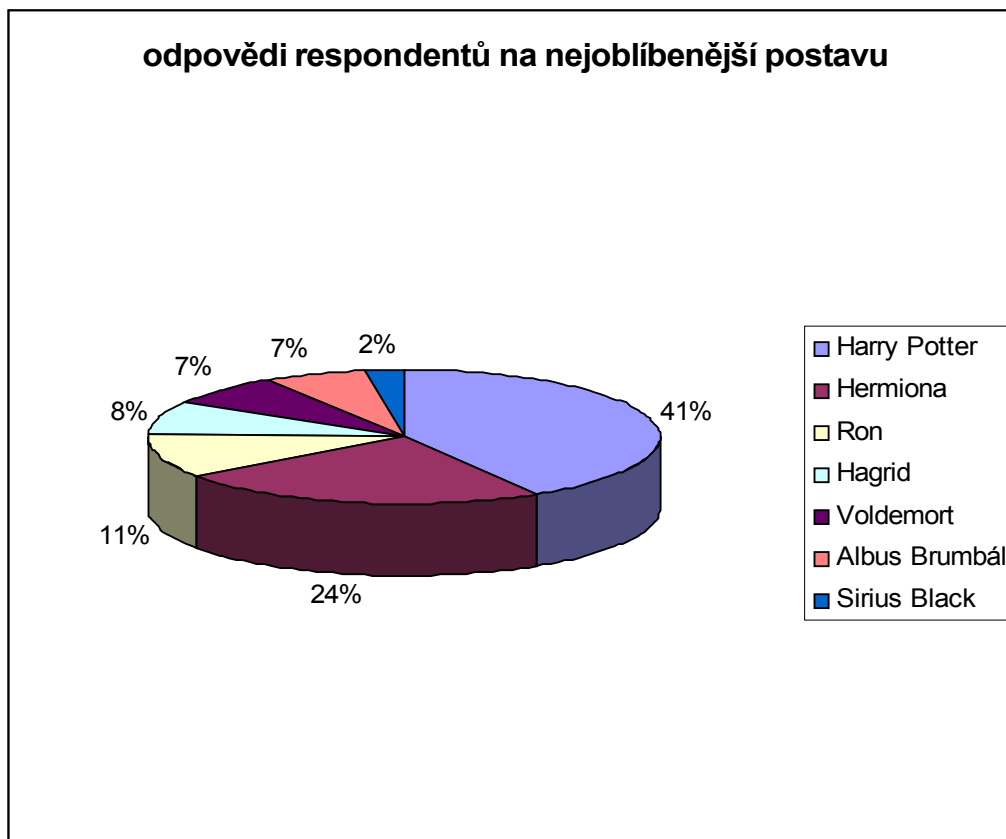
Na otázku číslo 10A odpovídali respondenti nejčastěji, že jejich nejoblíbenější postavou je Harry Potter. Tuto možnost uvedlo 51 respondentů, což odpovídá 41% z celkového počtu dotazovaných respondentů. Z dotazníkového šetření tedy vyplynulo, že hypotéza 1 byla potvrzena jako platná a že Harry Potter je skutečně nejoblíbenější postavou z daného příběhu. Viz tabulka číslo 10A, graf číslo 10. Je zajímavé, že pokud rozdělíme odpovědi respondentů podle pohlaví, oblíbenost se diferencuje a u dívek je

postava Hermiony stejně oblíbená jako postava Harryho a to shodně 30%, zatímco u chlapců s převahou vyhrál Harry Potter s 64% hlasů. Viz tabulka č. 10B.

Tabulka č. 10A: Přehled odpovědí na téma oblíbenosti hlavních postav

nejoblíbenější postava	respondenti	relativní četnost
Harry Potter	51	41%
Hermiona	29	24%
Ron	13	11%
Hagrid	10	8%
Voldemort	9	7%
Albus Brumbál	8	7%
Sirius Black	3	2%

Graf č. 10:

Tabulka č. 10B: Přehled odpovědí na oblíbenost postav podle pohlaví respondentů

oblíbené postavy dívek	počet odpovědí	relativní četnost
Harry Potter	23	30%
Hermiona	23	30%
Ron	8	10%
oblíbené postavy chlapců		
Harry Potter	28	63%
Hermiona	6	14%
Ron	5	11%

Otázky číslo 11, 12, 13 měly za úkol potvrdit platnost hypotézy, že v příběhu jsou postavy od začátku rozděleny na jednoznačně kladné nebo záporné. Podle proběhlého dotazníkového šetření 70% respondentů odpovědělo, že se v příběhu vyskytují jednoznačně kladné postavy. Viz tabulka 12, graf číslo 11. Podle odpovědí na otázku číslo 11 byli za kladné hrdiny příběhu nejčastěji považováni: Harry Potter, Hermiona Grangerová a Ron Weasley. Naopak jako záporné hrdiny uváděli respondenti podle očekávání lorda Voldemorta, Draca Malfoye a Luciuse Malfoye. Za vyloženě kladnou postavu je považován Harry Potter. Jeho jméno uvedlo do dotazníku 45 respondentů, což odpovídá 37% všech dotazovaných respondentů. Jako jednoznačně negativní postavu uvedlo 51 respondentů, tedy 42% postavu lorda Voldemorta. Viz tabulka číslo 13, grafy číslo 12 a 13. Platnost hypotézy 2 byla díky odpovědím na otázky 11, 12, 13 potvrzena.

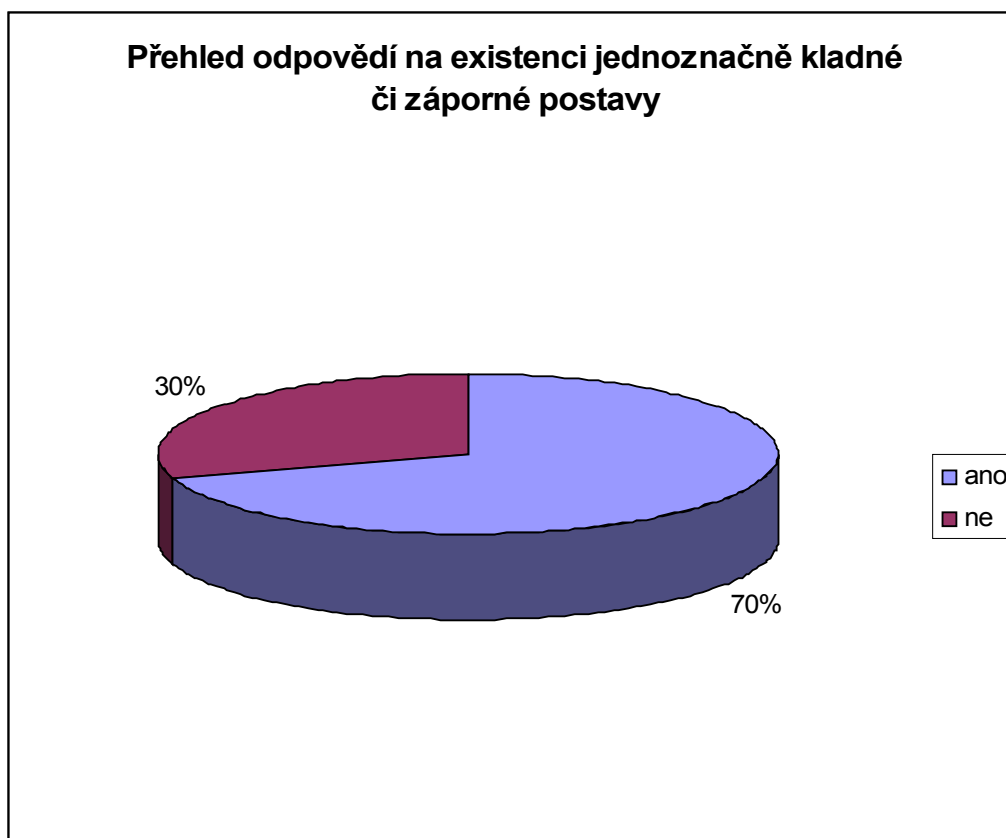
Tabulka č. 11: Přehled odpovědí na rozdělení postav

kladní hrdinové	počet respondentů	relativní četnost
Harry Potter	81	66%
Hermiona	42	34%
Ron	47	38%
záporní hrdinové	počet respondentů	relativní četnost
lord Voldemort	61	50%
Draco Malfoy	23	19%
Lucius Malfoy	31	25%

Tabulka č. 12: Přehled odpovědí na jednoznačně kladné nebo záporné postavy

jednoznačně kladná nebo záporná postava	počet respondentů	relativní četnost
ano	86	70%
ne	37	30%

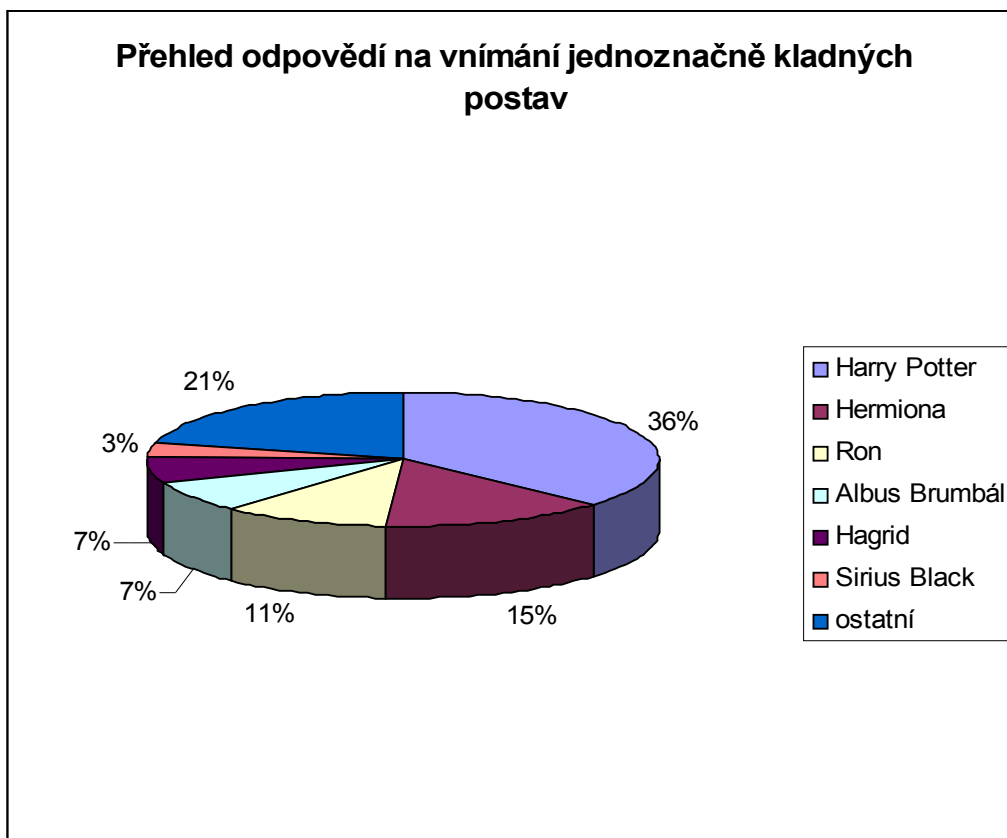
Graf č. 11:

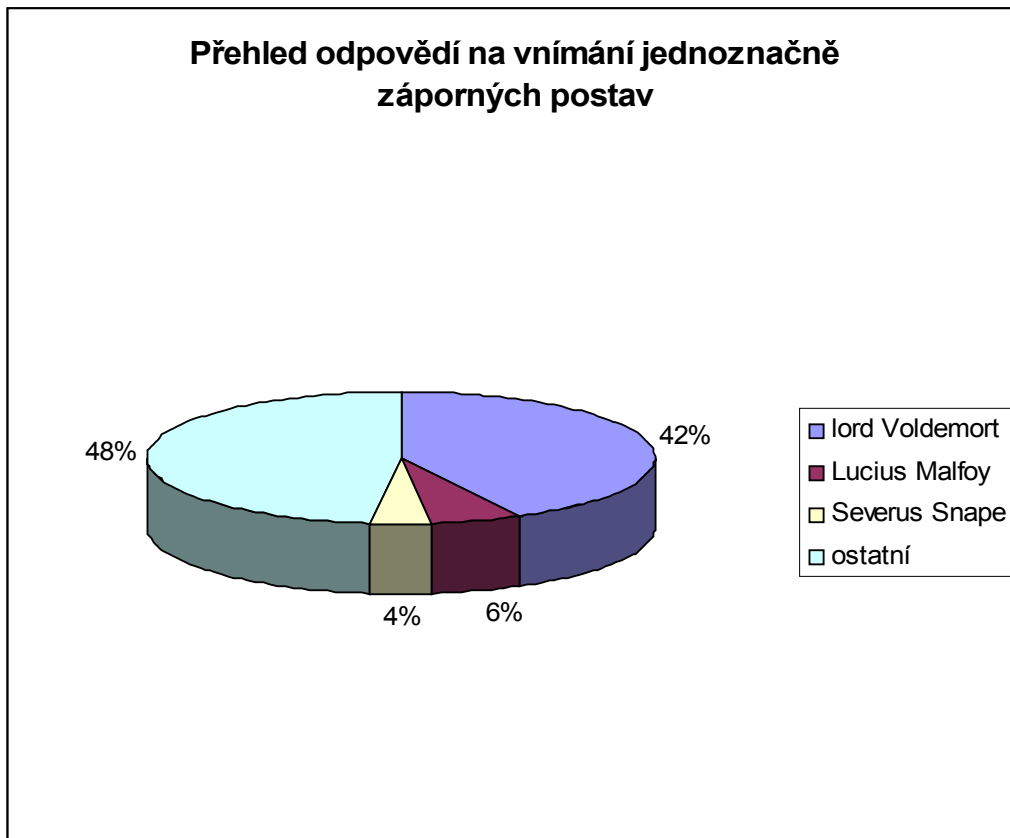
Tabulka č. 13: Přehled odpovědí na vnímání postav

jednoznačně kladné postavy	počet respondentů	relativní četnost
Harry Potter	45	37%
Hermiona	18	15%
Ron	13	11%
Albus Brumbál	9	7%
Hagrid	8	6%
Sirius Black	4	3%
jednoznačně záporné postavy	počet respondentů	
lord Voldemort	51	42%
Lucius Malfoy	7	6%
Severus Snape	5	4%

Graf č. 12:

Graf č. 13:

2.2 Shrnutí

V praktické části bakalářské práce jsem se zabývala potvrzením či vyvrácením platnosti hypotéz, které byly stanoveny v teoretické části bakalářské práce. Pro zjištění objektivních informací jsem jakožto nejvhodnější metodu použila metodu dotazníkového šetření, díky které jsem mohla oslovit větší množství respondentů a zajistit tak větší množství informací pro svůj průzkum. Vytvořila jsem dotazník a pro ověření, zda jsou otázky na dotazníku srozumitelné a jednoznačně vyplnitelné pro daný okruh respondentů, jsem provedla pilotní studii se dvěma dívkami ve věku sedmnáct let a jedním chlapcem ve věku devět let, který zároveň reprezentoval nejmladší kategorii zamýšleného vzorku respondentů. Jelikož jim vyplnění dotazníku nedělalo žádné větší problémy, provedla jsem tedy dotazníkové šetření na vybraném vzorku dětí.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplívá, že platnost hypotézy číslo jedna byla potvrzena a pro daný okruh respondentů bude platit, že Harry Potter je považován za nejoblíbenější postavu z daného příběhu. Za zajímavost lze považovat rozdílnost vnímání vzhledem k pohlaví respondenta. Zatímco u chlapců jednoznačně převažovala odpověď v jasnou převahu Harryho Pottera, dívky považovaly Hermionu Grangerovou za stejně oblíbenou jako Harryho Pottera.

Platnost hypotézy číslo dvě byla rovněž potvrzena a pro daný okruh respondentů tudíž platí, že postavy v příběhu jsou od začátku rozděleny na jednoznačně kladné a záporné. Jako kladná postava se na prvním místě umístil podle očekávání Harry Potter a jako záporná postava byl opět podle očekávání uveden lord Voldemort.

Hypotéza číslo tři ve znění: Pro děti je zajímavější jít na hotový film do kina než číst knihu, nebyla vyvrácena a po proběhlém dotazníkovém šetření platí, že pro daný okruh respondentů je zajímavější jít do kina na hotový film.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo podívat se na fenomén dnešní doby zvaný Harry Potter z pohledu sociálního pedagoga. Z pohledu výchovy můžeme říci, že sociální pedagogika upřednostňuje takové výchovné cesty a postupy, které nemají zřetelný charakter organizovanosti a přímého působení, ale naopak ty, které působí přirozeně a nedirektivně. Knihu a její působení na vývoj jedince prostřednictvím příběhu můžeme tedy zařadit mezi funkcionální výchovu, která je v dnešní době zatlačována do pozadí díky dalším typům komunikačních médií, mezi které můžeme řadit televizi, internet a podobně. Pokud tedy má nová vlna zájmu o knihy zvaná Harry Potter mít pozitivní vliv na dětské čtenářství a vzdělanost, můžeme tuto funkcionální výchovu jen přivítat. Úkolem této bakalářské práce bylo zjistit, zda tento příběh znají opravdu všechny děti bez rozdílu, zda tento příběh opravdu čtou z knih, nebo raději sledují filmová zpracování. Je takzvaná potteromanie opravdová, či jde jen o marketingový tah vydavatelů, kteří nás tím nutí k nákupu knih nebo lístků do kina.

Podle knihy od Jiřího Trávnička *Čteme? obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize* se knihy o čarodějnickém učni Harry Potterovi umístily v anketě „Moje kniha: hledáme nejoblíbenější knihu obyvatel České republiky“ na prvním místě v oblíbenosti u českých čtenářů. Podle Trávnička (2008) můžeme četbu všeobecně rozdělit do pěti kategorií a to: školní četbu, u které jde o fixaci kanonických děl, která jsou již časem prověřena; důležitou roli tu sehrála tzv. povinná četba, dále filmovou verzi, kde naše znalost díla je fixována v povědomí filmovou či televizní verzí, tzn., že čtenáři si tuto knihu často přivlastnili mimo samo médium čtení; toto kritérium se často překrývá se školní četbou, dále kategorie populární a oddechové četby, hanlivě nazývané čtivo; kde jde vesměs o kompenzaci, vesměs příjemné krácení volného času; dále tzv. statusovou četbu, což je četba, která potvrzuje příslušnost k té které skupině, tj. to, že se můžeme cítit jejími plnoprávnými příslušníky; funguje zejména generačně, ale též sociálně (např. mezi studenty) i v rámci národní komunity; často jen po omezenou dobu a nakonec kategorie současných hitů, což je četba závislá na tom, co momentálně hýbe knižním trhem, debatami, často četba, kterou stimuluje filmová verze dané knihy.

Všechny tyto kategorie se mohou navzájem překrývat. Jako nejmarkantnější případ dnešní doby lze uvést právě titul Harry Potter, který patří do všech kategorií. Z módní

novinky se stává statusová četba, posléze je kniha zfilmována a nakonec se zařadí do četby školní.

To, co je na sérii knih hodné obdivu, je oslava čistých ctností, které nám ukazují, jaký by člověk měl být. Rozdělení podle ctností je nám předloženo již na začátku příběhu, kdy se dozvídáme, že každá ze čtyř kolejí na škole čar a kouzel kolem sebe shromažďuje žáky s podobnými vlastnostmi. Proto je Nebelvír kolejí pro nejstatečnější, Havraspár pro nejchytřejší, Mrzimor pro dřiče a Zmijozel pro ctižádostivé. Student samozřejmě může mít víc než jen jednu z těchto vlastností, ale záměrem zakladatelů kolejí bylo poskytnout každému studentovi prostor pro rozvoj té vlastnosti, která je u něj nejvýraznější a mohla by být jeho nejsilnější stránkou. U postavy Harryho Pottera je největší ctností a morální silou odvaha. Odvaha jej nutí ke konání toho, co je správné, nikoliv toho, co je jednoduché. Harry se do všech nebezpečí nevrhá s tím, že by si neuvědomoval možná rizika, při každém dobrodružství překonává svůj strach a obavy a to jej činí statečným, jelikož i přes možná rizika, která si plně uvědomuje, jedná vždy v zájmu záchrany nebo podpory nějakého většího dobra.

„Někteří literární kritikové knihy očerňují a vyjadřují se o nich pohrdavě jako o bezvýznamné záležitosti, zatímco jiní knihy vychvalují málem jako klasiku. Nejedním kritikem napsal, že knihy neponechávají žádný prostor pro transcendentno a posvátno, a bezpočet jiných zase vznáší obvinění, že vlivem těchto knih přestávají být děti citlivé na okultní vlivy. Někteří mají za to, že protirečí křesťanským myšlenkám, zatímco jiní nacházejí výraznou shodu. Další zase považují knihy Rowlingové za hluboce mravoučné, zatímco jiní výřeční kritici je viní z propagování velmi subjektivistického morálního relativizmu.“ (Baggett, 2009, str.245)

I když o těchto knihách toho bylo napsáno mnoho, ohromující úspěch této série má určitě příznivý účinek v tom, že přitáhl velké množství mladých lidí k četbě.

Podle proběhlého dotazníkového šetření v této bakalářské práci je zřejmé, že všechny děti, které se zúčastnily dotazníkového šetření znají příběh o Harry Potterovi. Ovšem navzdory mým předpokladům, které jsem získala po prostudování mnoha článků a knih o této tématice, dávají děti přednost filmovým ztvárněním, než čtení příběhu z knihy. Je to samozřejmě opět relativní, jelikož výsledky mého průzkumu jsou platné pouze pro daný okruh respondentů. I když z dotazníkového šetření vyplynulo, že 73 respondentů z celkového počtu 123 nepřečetlo ani jednu knihu, příběh znají všichni a jako svého nejoblíbenějšího hrdinu celého příběhu uvedli podle předpokladů Harryho Pottera. Tohoto hrdinu zároveň považují děti za jednoznačně kladnou postavu.

Pokud výše uvedené shrnu, bude pravdou, že tento příběh se stal opravdu bestsellerem v dětské fantasy literatuře, a i přes bezpočet negativních kritik týkajících se zhoubného vlivu na dětskou psychiku je jasné, že příběh o kouzelnickém uční Harry Potterovi je opravdu fenoménem dnešní doby a jen čas ukáže, jak dlouho si toto označení udrží.

2.3 Resumé

Ve své bakalářské práci se zabývám sociálně pedagogickým pohledem na téma čtenářství u dětí, které se zdá být stále více opomíjeno díky různým zábavním vlivům, jako jsou televizní pořady, počítačové hry a podobně.

Bakalářská práce se dělí na část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část se dělí na šest kapitol, přičemž v první kapitole se zaměřuji na média, jako jsou televize a internet, která děti odvádí od čtení knih. V druhé kapitole se zaměřuji na Sociologickou studii – Jak čtou české děti, která se zabývá výzkumem čtenářství u dětí mezi desátým a čtrnáctým rokem. Tato studie se svými výsledky nabízí zajímavý pohled na dětské čtenářství, a mimo jiné se věnuje také problematice těch médií, která děti od čtení odvádí. Třetí kapitola je věnována popisu obsahu jednotlivých dílů knih, kde se snažím zachytit základní dějovou linii a přeměnu mezi malým Harry Potterem a mladým Harry Potterem, jeho vývoj v průběhu příběhu. Čtvrtá kapitola je zaměřena na hlavní postavy knih, na analýzu jejich hodnot a názorů, velká část kapitoly je věnována charakteristikám jednotlivých postav příběhu. Pátá kapitola navazuje na čtvrtou a věnuje se analýze rozdělení postav na kladné a záporné. Tato kapitola uvádí, zda je v ději možné nalézt opravdu čistě kladné nebo záporné hrdiny. V šesté a tudíž poslední kapitole teoretické části jsou vytvořeny hypotézy, které byly potvrzeny nebo vyvráceny dotazníkovým šetřením v praktické části bakalářské práce.

Praktická část se dělí na dvě části. V první části je popsána příprava samotného průzkumu, použité metody průzkumu a cíle průzkumu, kterými jsou potvrzené či vyvrácené hypotézy, nastíněné již v teoretické části bakalářské práce, druhá část je zaměřena na empirické šetření s použitím dotazníkové metody a vyhodnocení tohoto dotazníkového šetření. Samotné dotazníkové šetření bylo vyhodnoceno pomocí tabulek, z nichž každá tabulka ukazuje odpovědi na konkrétní otázku v dotazníku.

Anotace

Frybová, Martina (2010): Fenomén Harry Potter jako předmět zájmu sociálního pedagoga.

Brno, Institut mezioborových studií. Bakalářská práce

Klíčová slova: Harry Potter, televize, internet, dětské čtenářství, kladná postava, záporná postava

Tématem této bakalářské práce je sociálně pedagogická souvislost s fenoménem zvaným Harry Potter. Dílo o Harry Potterovi patří v dnešní době k jednomu z nejvyhledávanějších, svědčí o tom počty prodaných kusů knih a dlouhé fronty před kiny na každé nové filmové ztvárnění příběhu o kouzelnickém uční. Nabízí se otázka, zda tento fenomén přivede dnešní děti zpět k častějšímu čtení knih, zda v dětech probudí představivost a pomůže jim skrytě k lepší vzdělanosti díky této pravidelné četbě. Ve své bakalářské práci se zaměřím také na charakteristiky jednotlivých postav, na děj příběhu.

Anotation

Frybová, Martina (2010): Phenomenon Harry Potter as a subject of interest of the social educator.

Brno, Institute of Interdisciplinary Studies. Bachelor thesis

Keywords: Harry Potter, TV, internet, children's reading, positive character villain

The theme of this work is related to socio-educational phenomenon called Harry Potter. Work on Harry Potter is today one of the most, show that the number of units sold books and long queues at cinemas before each new movie rendition of the story of the magical apprentice. The question arises whether this phenomenon will bring today's kids back to reading books more often, whether in the imagination of children and help them secretly to a better education thanks to the regular reading. In my dissertation work with a focus on describing the figures who plot of the story.

Použitá literatura

1. BAGGETT, D., *Kouzla, mudlové a morální představitivost*, In *Harry Potter a filozofie*, Praha, Nakladatelství XYZ, 2009
2. GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L., *Jak čtou české děti*, Brno, Gabal, Analysis and Consulting, 2003
3. JANDOUREK, J., *Úvod do sociologie*, 1. vydání, Praha, Portál, 2003
4. KOHOUTEK, R., *Metoda dotazníku pro pedagogy*, Brno, Cerm, 1998
5. KRAUS, B., SÝKORA, P., *Sociální pedagogika I*, Brno, Institut mezioborových studií, 2009
6. KRAUS, B., *Teorie výchovy*, Brno, Institut mezioborových studií, 2006
7. LEDERBUCHOVÁ, L., *Čtenáři, anebo diváci*, In *Cesty současné literatury pro děti a mládež*, 1. vydání, Slavkov u Brna, BM Typo, 2005
8. MORRIS, T., *Odvážný Harry Potter*, In *Harry Potter a filozofie*, Praha, Nakladatelství XYZ, 2009
9. PATTERSON, S.W., *Je ctižádost ctnost? Proč do Bradavic patří i Zmijozel*, In *Harry Potter a filozofie*, Praha, Nakladatelství XYZ, 2009
10. PRŮCHA, J., *Srovnávací pedagogika*, 1. vydání, Praha, Portál, 2006
11. ROWLING, J.K., *Harry Potter a Kámen mudrců*, 6. vydání, Praha, Albatros 2002
12. ROWLING, J.K., *Harry Potter a Tajemná komnata*, 2. vydání, Praha, Albatros 2002
13. ROWLING, J.K., *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*, 4. vydání, Praha, Albatros 2003
14. ROWLING, J.K., *Harry Potter a Ohnivý pohár*, 4. vydání, Praha, Albatros 2003
15. ROWLING, J.K., *Harry Potter a Fénixův řád*, 1. vydání, Praha, Albatros 2004
16. ROWLING, J.K., *Harry Potter a princ dvojí krve*, 1. vydání, Praha, Albatros 2005
17. ROWLING, J.K., *Harry Potter a Relikvie smrti*, 1. vydání, Praha, Albatros 2008
18. THORSRUD, H., *Voldemortovi přívrženci, Malfoyovi kumpáni a Hagridovi kamarádi: přátelství u Harryho Pottera*, In *Harry Potter a filozofie*, Praha, Nakladatelství XYZ, 2009
19. TRÁVNÍČEK, J., *Čteme? obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*, 1. vydání, Brno, Host, 2008
20. www.cb.cz/mladez/data/files/X-generation/harry_potter.pdf

